

TÜRKİYE’NİN KÜRESEL ASKERÎ VARLIĞI: YURT DIŞINDAKİ ASKERÎ ÜSLERİN ETKİLERİ VE STRATEJİK ROLÜ

Ömer Faruk KOCATEPE¹

Öz

Türkiye, uzun bir süredir dünya genelindeki çeşitli çatışmalarda ve askerî operasyonlarda aktif bir rol oynamaktadır. Özellikle 2016 yılından itibaren, Türkiye, yurt dışında en etkili askerî güçlerden biri olarak konumlanmıştır. Türkiye’nin yurtdışındaki askerî varlığı, ülkenin dış politikadaki stratejik önemini ve bölgesel etkisini yansıtan önemli bir örnek teşkil etmektedir. Bu makale, Türkiye’nin sınır ötesindeki askerî varlığını genel bir bakış açısıyla değerlendirerek, bu varlığın bölgesel güvenlik ve küresel barış üzerindeki etkilerini incelemektedir. Türkiye’nin Irak ve Suriye’deki askerî varlığı, bölgesel güvenliğin sağlanması ve terörle mücadele açısından kritik bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’nin operasyonları, PKK ve DEAŞ gibi terör örgütlerine karşı etkin bir mücadele yürütmekte ve bölgedeki istikrarı desteklemektedir. Bunun yanı sıra, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti, Libya, Azerbaycan, Bosna-Hersek, Kosova, Somali, Arnavutluk ve Katar’daki askerî varlığı, Türkiye’nin bölgesel istikrarı sağlama, terörle mücadele ve insani yardım operasyonları konusundaki çok yönlü ve stratejik yaklaşımının bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Bu kapsamda, Türkiye’nin yurtdışındaki askerî varlığı, hem ulusal güvenlik stratejisi çerçevesinde hem de uluslararası barış ve güvenlik çabalarına katkı sağlama amacıyla geniş bir perspektifte değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Türkiye, Askerî Üs, Bölgesel Güvenlik, Dış Politika, İş Birliği

JEL Sınıflandırması: F5, F52, F59, N4, H56

TÜRKİYE’S GLOBAL MILITARY PRESENCE: THE IMPACT AND STRATEGIC ROLE OF MILITARY BASES ABROAD

Abstract

Türkiye has long played an active role in various conflicts and military operations worldwide. Especially since 2016, Türkiye has positioned itself as one of the most influential military powers abroad. Türkiye’s military presence abroad is a significant example reflecting the strategic importance and regional influence of the country’s foreign policy. This article evaluates Türkiye’s military presence beyond its borders from a general perspective, examining the impact of this presence on regional security and global peace. Türkiye’s military presence in Iraq and Syria plays a critical role in ensuring regional security and combating terrorism. In this context, Türkiye’s operations effectively fight against terrorist organizations such as the PKK and ISIS, supporting stability in the region. Additionally, Türkiye’s military presence in the Turkish Republic of Northern Cyprus, Libya, Azerbaijan, Bosnia-Herzegovina, Kosovo, Somalia, Albania, and Qatar emerges as a result of Türkiye’s multifaceted and strategic approach to ensuring regional stability, combating terrorism, and conducting humanitarian operations. In this context, Türkiye’s military presence abroad is evaluated from a broad perspective, both within the framework of national security strategy and with the aim of contributing to international peace and security efforts.

Keywords: Türkiye, Military Base, Regional Security, Foreign Policy, Cooperation

JEL Classification: F5, F52, F59, N4, H56

¹ Dr., Millî Savunma Üniversitesi, TSK Astsubay Üst Karargâh Hizmetleri Eğitim Merkezi Müdürlüğü, Beşerî ve Sosyal Bilimler Bölümü, Ankara, e-posta: omerfarukkocatepe@hotmail.com, ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0001-8647-4634>

1. GİRİŞ

Türkiye'nin coğrafi konumu, dış politikasını şekillendiren kritik bir faktördür ve uluslararası ilişkilerde birçok avantaj sunmaktadır. Ülkenin hâkimiyetinde bulunan İstanbul ve Çanakkale Boğazları, jeopolitik ve jeokültürel bir köprü olma özelliğinin yanı sıra dünya deniz ticaretinin ana arterlerinden birisidir. Türkiye, bu özelliklerinin yanında jeopolitik pozisyonunu güçlendirmek amacıyla uluslararası ilişkilerde “yumuşak güç” unsurlarını da etkin bir şekilde kullanmaktadır. Bu bağlamda kamu diplomasisi, dış politikanın önemli bir bileşeni hâline gelmiş ve Türkiye, bu aracı uluslararası alanda etkin bir şekilde hayata geçirmektedir.

İkinci Dünya Savaşı'nın sona ermesinden bu yana Türk ordusu, bölgesel güvenlik ve/veya barışın inşası için birliklerini dünyanın farklı bölgelerinde konuşlandırmaktadır. Bu birliklerin varlığı ev sahibi ülkenin ve bölgenin üzerinde siyasi, ekonomik ve askerî olarak önemli ölçüde etkileri bulunmaktadır. Bununla birlikte Türkiye, kuruluşundan itibaren mevcut sınırları ve dengeyi koruma amacı güden statükocu bir yaklaşımı benimsemiştir. Bu politikasını, İkinci Dünya Savaşı öncesinde de uygulamıştır. Ancak İkinci Dünya Savaşı'nın ardından oluşan iki kutuplu uluslararası sistemde, Türkiye, batı bloğu içerisinde ve özellikle NATO'nun bir üyesi olarak konumlanmayı hedeflemiştir.

Türkiye, uluslararası barış ve güvenliğe katkı sağlamak amacıyla ilk kez 1950-1953 yılları arasında Kore Savaşı'na katılarak sınır ötesi bir askeri harekât gerçekleştirmiştir. Birleşmiş Milletler kararları çerçevesinde gerçekleşen bu katılım, Cumhuriyet'in kuruluşundan sonraki ilk uluslararası askeri müdahale olma niteliğini taşımaktadır. Kore Savaşı'ndaki Türk askeri varlığı, Türkiye'nin uluslararası barışın korunmasına sağladığı katkıyı ve askeri kapasitesini gözler önüne sererken, aynı zamanda Batı ittifakı içerisindeki güvenilir müttefik konumunu pekiştirmiştir. Bu süreçte, Genelkurmay Başkanlığı tarafından Kore'ye gönderilmek üzere bir komutanlık karargâhı, üç piyade taburu ve gerekli yardımcı birliklerden oluşan bir tugay ile 241'inci Piyade Alayı görevlendirilmiştir (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Temmuz 2009: 43). Türk tugayı, Kore Savaşı boyunca aktif olarak stratejik operasyonlara katılmış, muharebe sahasında gösterdiği üstün başarılarla uluslararası alanda takdir toplamış ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin küresel ölçekte tanınmasına önemli bir katkı sağlamıştır.

Türkiye Cumhuriyeti'nin tarihinde Türk Silahlı Kuvvetleri'nin (TSK) Kore Savaşı'nın ardından ikinci kez yurt dışına askerî bir müdahale gerçekleştirmesi, Kıbrıs sorunu bağlamında ortaya çıkmıştır. Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurucu antlaşmaları uyarınca, 16 Ağustos 1960 tarihinde Türk alayı, Kıbrıs'ta görevlendirilmiş ve böylece yaklaşık 80 yıl aradan sonra Türk askerleri, uluslararası anlaşmalar çerçevesinde Kıbrıs'a geri dönmüştür. Ancak bu Türk alayının varlığı, Kıbrıs'taki Türk toplumunun güvenliğini sağlamak için yeterli olmamıştır.

Türkiye, 1964 ve 1967 yıllarında yaşanan krizlere karşılık, uluslararası antlaşmaların kendisine tanıdığı hakları kullanarak adaya askerî bir müdahalede bulunmayı düşünmüştür. O dönemde, iç ve dış faktörler nedeniyle Türkiye'nin bu iradesini gerçekleştirmesi mümkün olmamıştır. Kıbrıslı Türklere yönelik artan baskı ve zulmün ardından, 1974 yılında Kıbrıs'ta patlak veren kriz, Türkiye'nin askerî müdahalesini kaçınılmaz hâle getirmiştir. Bu müdahale sonrasında TSK, adada kolordu düzeyinde bir askerî varlık oluşturmuştur.

Kıbrıs Barış Harekâtı sonrasında TSK, uluslararası anlaşmalar doğrultusunda dünyanın çeşitli bölgelerinde aktif olarak görev üstlenmektedir. Günümüzde Türkiye, yurt dışında askerî varlık bulunduran ve bu alanda etkili bir rol oynayan önde gelen devletler arasında yer almaktadır. Türkiye'nin yurt dışındaki askerî üsleri, uluslararası alandaki güç dengesinin bir yansımasıdır ve Türkiye'nin uluslararası politikada oynadığı rolü yansıtan önemli bir unsur olarak değerlendirilebilir. Bu üsler, Türkiye'nin sadece büyük güçlerin gerisinde kalmadığını, uluslararası ilişkilerde etkin bir şekilde varlık

gösterdiğini kanıtlar. Türkiye, coğrafi konumu ve jeopolitik önemi nedeniyle bölgesel istikrarın sağlanmasına yönelik bir taahhüt taşımaktadır ve bu tesisler bu taahhüdün bir parçasını oluşturur. Ayrıca, Türkiye, askerî varlığını yalnızca savunma amaçlı kullanmakla kalmaz, aynı zamanda bölgesel istikrarı sağlamak ve Asya ile Afrika'daki ülkelerle stratejik iş birliğini güçlendirmek için bir platform olarak değerlendirir. Bu yaklaşım, Türkiye'nin uluslararası arenadaki etkinliğini artırmasına katkıda bulunur.

Türkiye'nin yurt dışındaki askerî varlığı, aktif rolüne rağmen literatürde kapsamlı bir şekilde ele alınmamış, daha çok belirli unsurlar üzerinde durulmuştur. Bu çalışma, Türkiye'nin stratejik açıdan öne çıkan askerî varlığını inceleyerek, ülkenin dış politika stratejileri, güvenlik politikaları ve uluslararası ilişkilerdeki rolünü analiz etmeyi amaçlamaktadır. Özellikle terörle mücadele stratejileri çerçevesinde askerî üslerin etkileri ele alınacak; Türkiye'nin askerî varlığının yerel ve bölgesel güvenlik dinamiklerine katkısı ile uluslararası ilişkilerdeki rolü değerlendirilecektir. Çalışmanın odağı kara üsleri olduğundan, deniz platformları kapsam dışında bırakılmıştır.

Bu çalışma iki ana bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde askerî üslerin tanımı, tarihi, işlevleri ve hukuki statüsü ele alınacaktır. İkinci bölümde ise Türkiye'nin askerî üs politikası ve yurt dışındaki askerî varlığı dört ana kategori altında sınıflandırılacaktır. Bu noktadan hareketle “Terörizmle Mücadele Kapsamındaki Üsler”, “Savunma İş Birliği ve Eğitim Amaçlı Askerî Üsler”, “Barışı Destekleme Harekâtları Kapsamındaki Üsler” ve “Yurt Dışındaki Türkleri Koruma Maksudlı Üsler” sırasıyla ele alınacaktır. Bu konuyla ilgili hem Türkçe hem de İngilizce literatürde sınırlı sayıda akademik çalışma bulunmaktadır ve mevcut kaynaklar genellikle belirli askerî operasyonlar ya da savunma stratejileri üzerine odaklanmaktadır. Dolayısıyla, Türkiye'nin askerî üs stratejisini kapsamlı bir şekilde ele alan çalışmaların eksikliği, bu alandaki incelemelerin genişletilmesi ve derinleştirilmesi gerekliliğini ortaya koymaktadır.

2. ASKERİ ÜSLERİN TANIMI, TARİHÇESİ VE İŞLEVLERİ

2.1. Askerî Üs

Tarih boyunca devletler, sınırları ötesinde coğrafi sınırlarını genişletmek, güçlerini pekiştirmek ve güvenliklerini sağlamak amacıyla uluslararası alanda askerî üsler inşa etmişlerdir. Özellikle 19. yüzyılın sonlarında ön plana çıkan ve İkinci Dünya Savaşı sonrasında giderek artan askerî üsler aracılığıyla devletler, stratejik avantajlar elde etme ve uluslararası ilişkilerde etkin bir konumda bulunma çabalarının bir sonucu olarak önemli kazanımlar elde etmişlerdir (Zhangping, 2023:1655-1656).

Askerî üslerin tanımı geniş bir terminoloji içermektedir. Blaker (1990:4), askerî üsleri “askerî güçler tarafından rutin olarak kullanılan tesisler” olarak tanımlarken, Sorenson (1998:8) ise askerlerin savaş ve tatbikat zamanları dışında yaşadığı, eğitim aldığı ve görev yaptığı tesisler olarak açıklamaktadır. Glebov (2009:56) ise askerî üssü askerî lojistik ve operasyonları desteklemek amacıyla kurulan bir tesis olarak tanımlanmaktadır. Türk Dil Kurumu sözlüğünde ise üs kavramı, “Bazı görevleri yürütebilmek amacıyla kurulan, özel yapıları, donatımları, atölyeleri, onarım yerleri, servis alanları olan, sürekli veya geçici olarak konaklanan yer” olarak ifade edilmektedir (Türk Dil Kurumu, 2024). Bu bağlamda, bir ordunun sahip olduğu veya yönettiği, askerî mühimmat ve personelin bulunduğu tesis veya tesislerin genel adını ifade etmektedir (Karaoğlu, 2023:160).

Harkavy (1989:7-8), askerî üslerin tanımlanmasında “yerleşke (installation)”, “tesis (facility)” ve “üs (base)” terimlerinin kullanılmaktadır. Yerleşkenin, sınırlı fiziki yapıları ifade eden teknik bir terim olduğunu ve siyasi-ideolojik çağrışımlardan uzak olduğunu vurguluyor. Diğer yandan, üs ve tesis terimlerinin anlamlarının daha geniş olduğunu da ifade etmektedir. Bu iki terim arasındaki temel fark, kullanım haklarının doğasıyla ilgilidir. “Üs” terimi, kullanıcı devletin operasyonel özgürlüğe sahip

olduğu alanları ifade ederken, “tesis” terimi ev sahibi devletin tam egemenlik yetkisini sürdürdüğü alanları tanımlar. Üslerde, erişim kısıtlamaları ve koşulları bulunmadığı için her operasyon öncesi izin mekanizmasının devreye alınmasına gerek yoktur; oysa tesislerde, operasyonların gerçekleştirilmesi için izin süreçlerinin işletilmesi zorunludur.

Askerî üsler, kara, deniz veya hava kuvvetlerinin operasyon ve tedarik desteği sağlamak amacıyla kullandığı belirli alanlar olarak tanımlanabilir. Yabancı bir ülkedeki askerî üsler ise başka bir devletin topraklarında belirli askerî operasyonlar için ayrılmış alanlar olup, bu üslerin hukuki statüsü, ev sahibi devletle yapılan uluslararası antlaşmalara ya da savaş hâli nedeniyle ortaya çıkan durumlara dayanabilir. Askerî üslerin tanımlanmasında kullanılan terimler geniş bir çeşitlilik göstermektedir. “Yerleşke”, “tesis” ve “üs” gibi ifadeler, kullanım amaçları ve hakları açısından farklılık gösterebilir ve bu çeşitlilik, askerî varlığın siyasi tepkilerden kaçınarak gizlenmesi stratejileriyle bağlantılıdır. Bu çalışmada, terminolojik belirsizlikleri ortadan kaldırmak adına Vine'in (2015) yaklaşımı benimsenmiş ve askerî amaçla kullanılan tüm alanlar “askerî üs” olarak nitelendirilmiş; ana karanın dışında yer alanlar ise “denizaşırı askerî üs” kategorisinde ele alınmıştır. Bu yaklaşım, kavramsal netlik sağlayarak askerî üslerin işlevlerini daha anlaşılır hâle getirmeyi amaçlamaktadır.

Yukarıda ifade edilen terminolojik ayrıma ek olarak askerî üsler; denizaşırı askerî üsler, sınıraşırı askerî üsler, ileri üsler, yurt dışı askerî varlıklar ve kara/deniz/hava unsurları komutanlığı gibi benzeri farklı adlarla anılan askerî tesisler ya da bir devletin yabancı bir ülkede kendi sınırları dışında konuşlandığı ve idare ettiği stratejik öneme sahip tesisler olarak da ifade edilmektedir (Ok, 2019:125). Bu tesisler genellikle askerî güç projeksiyonunu sağlamak, savunma stratejilerini güçlendirmek ve uluslararası iş birliği çerçevesinde askerî varlığı sürdürmek amacıyla kullanılmaktadır. Askerî üslerin tanımlanmasındaki terminolojik hassasiyet, uluslararası ilişkilerin karmaşıklığını çözümlemek ve bu üslerin stratejik işlevlerini değerlendirmek için büyük önem taşımaktadır.

2.1.1. Askerî Üslerin Tarihsel Gelişimi

Askerî üslerin tarihçesi, M.Ö. 4500'lere dayanan Sümer yerleşimlerinde savunma amacıyla inşa edilen surlarla başlamıştır. Bu süreç, Mısır'ın Orta Krallık Dönemi'nde sınır bölgelerinde kale şeklinde askerî üsler inşa etmesiyle devam etmiştir. Denizaşırı askerî üslerin ortaya çıkmasında, deniz ticaretinin gelişmesi ve devletlerin uzak coğrafyalardaki çıkarlarını koruma arayışının etkisi büyük olmuştur. İlk Çağ'da başlayan koloncilik, ticari faaliyetlerin yanı sıra ileri karakol işlevi görmüş ve günümüzdeki denizaşırı askerî üslerin temelini oluşturan dinamiklerin belirmesine katkı sağlamıştır. Bu bağlamda, denizaşırı askerî üslerin gelişiminde, devletlerin yayılcı politikaları ve dış tehditlere karşı stratejik savunma arayışlarının belirgin bir etkisi olmuştur (Mark, 2009; Özgen, 2019:385).

Antik Yunan döneminde bu askerî üslerin varlığı, genellikle olağandışı ve rahatsız edici olarak kabul edilmiştir. Thucydides'in Peloponez Savaşları eserinde, Atina'nın Attika-Delos Deniz Birliği'ni kurma süreci ve Sparta'nın Peloponnesian Birliği'ni ikili anlaşmalarla oluşturması gibi örnekler, bu tür askerî üslerin tarihsel zeminine bir başka örnektir. Bu dönemdeki birlikler arasındaki üs meseleleri, savaş süresince ortaya çıkan anlaşmazlıkların bir parçasıydı. Ayrıca, Pers ve Roma İmparatorlukları gibi büyük güçler, fethedilen toprakları kontrol etmek ve stratejik bölgelere ulaşım rotalarını güvence altına almak amacıyla üsleri etkin bir şekilde kullanmışlardır. Darius'un Pers İmparatorluğu, uzun rotalardaki lojistik ihtiyaçları karşılamak için belirli aralıklarla ambarlar inşa etmiştir. Bu üsler, dönemin büyük güçlerine farklı cephelerden eş zamanlı saldırı yapabilme yeteneği sağlayarak askerî kapasitelerini önemli ölçüde artırmıştır (Lersch ve Sarti, 2014:84).

Sınırları dışında, barış zamanlarında anlaşma yoluyla askerî varlıklarını diğer ülkelerin topraklarına konuşlandırma örneğine ise ilk kez Roma İmparatorluğu'nda rastlanmaktadır (Karaoğlu,

2023:160). Roma, tehlikede olan komşu ülkelere güvenlik sağlamak amacıyla lejyon kalelerinin kurulması gerektiğini savunarak bu ülkelerden belirli alanlar istemiş ve inşa edilen kalelere askerî varlıklarını yerleştirmiştir. Bu sayede, Roma, komşu ülkelerin potansiyel tehlikelerini ortadan kaldırmış, nüfuz ve kontrol alanını genişletmiş ve diğer güçlerin bu bölgelerde hâkimiyet kurmasını engellemiştir (Bölme, 2012:32).Öte yandan, deniz aşırı askerî üslerin tarih öncesi dönemlere kadar uzandığını söylemek mümkündür. Mezopotamya'da M.Ö. 4500'lere dayanan yerleşimlerden itibaren, savunma amaçlı olarak inşa edilen surlar ve kaleler, askerlerin barınması, eğitimi ve silah depolaması için kullanılan yapılar arasında yer almaktadır. Mısır'da ise Orta Krallık Dönemi'nde sınır bölgelerinde kale şeklinde askerî üsler inşa edilmiş ve bu uygulama Yeni Krallık Dönemi'nde genişlemiştir (Özgen, 2019:385).

Deniz aşırı askerî üslerin gelişimi açısından önemli bir dönemeç, deniz imparatorluklarının ortaya çıkmasıyla gerçekleşmiştir. Haçlı Seferleri ve Coğrafi Keşifler ile deniz ticaretinin hız kazanması, büyük güçler arasındaki rekabetin denizlere taşındığı bir süreci işaret etmektedir. Venedik, Cenova, Portekiz, İspanya, Hollanda, Fransa, İtalya ve İngiltere gibi deniz imparatorlukları, yayılmacı politikalarını desteklemek ve çıkarlarını korumak amacıyla deniz aşırı bölgelerde limanlar, antrepolar ve üsler kurmuşlardır. Bu dönemde, deniz aşırı askerî üsler, yeni keşfedilen toprakların savunmasında kritik bir rol oynamış, deniz ulaşım yolları üzerinde kömür istasyonları gibi unsurlar önem kazanmıştır (Özgen, 2019:385-386). Özellikle İngiltere, Napolyon Savaşları'ndan Birinci Dünya Savaşı'nın sonuna kadar deniz kontrolünü sağlamak amacıyla küresel ölçekte üsler geliştirmiştir. Portsmouth, Cebelitarık, Simonstown, Süveyş, Aden, Singapur, Heligoland ve Hong Kong'daki üsler, İngiltere'nin denizlerdeki etkinliğini belirleyen önemli faktörler olmuştur (Calder, 2007:7).

Osmanlı Devleti'nin kuruluş ve yükseliş dönemlerindeki stratejik yaklaşımları, uç bölgelerde inşa edilen kalelerin askerî üs olarak değerlendirilebileceği perspektifini sunmaktadır. Osmanlı akıncı birlikleri, ele geçirdikleri küçük ve stratejik konumda bulunan kaleleri üs olarak kullanarak, bu kalelerden düzenledikleri günlük saldırılarla çevre bölgelere etkili harekâtlar gerçekleştirmiş ve ardından aynı kalelere geri dönme stratejisini benimsemiştir (Karaoğlu, 2023:161). Bu bağlamda, XVIII. yüzyılda Osmanlı Devleti'nin Karadeniz'deki stratejik güvenliği sağlamak amacıyla Sinop Limanı'nı aktif olarak askerî bir deniz üssü olarak kullanması, limanın bünyesindeki tersanenin Osmanlı donanması için stratejik bir öneme sahip olduğunu göstermektedir. Bu stratejik kullanım, Sinop Limanı'nı Osmanlı Devleti için Karadeniz'deki bir kale konumuna taşımıştır (Kol ve Söylemez, 2023:438-439).

Modern dönemde askerî üslerin işlevi ve stratejik önemi, üç ana dönemde belirgin bir değişim göstermiştir: Soğuk Savaş, Soğuk Savaş sonrası ve 11 Eylül sonrası. İlk olarak, Soğuk Savaş döneminde askerî üsler, özellikle ABD ve Sovyetler Birliği arasında yürütülen çevreleme politikalarının bir aracı olarak merkezî bir rol üstlenmiştir. Bu dönemde ABD, Avrupa, Asya ve Orta Doğu'da kurduğu hava ve deniz üsleri aracılığıyla Sovyet genişlemesine karşı bir savunma hattı oluşturmuş, nükleer caydırıcılık stratejisinin temel taşlarından biri hâline gelmiştir. Bu üsler, bölgesel müttefiklerle imzalanan güvenlik anlaşmaları çerçevesinde hem askerî güç projeksiyonuna hem de acil müdahale kabiliyetine hizmet edecek şekilde konumlandırılmıştır.

Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte, askerî üslerin stratejik işlevleri de dönüşüme uğramıştır. Sovyet tehdidinin ortadan kalkması, ABD başta olmak üzere birçok ülkenin askerî üslerinin sayısında azalmaya ve üslerin coğrafi dağılımında değişikliklere yol açmıştır. Bu dönemde, askerî üslerin rolü daha çok bölgesel istikrarı sağlamak, insani müdahalelerde bulunmak ve uluslararası barışı destekleme operasyonlarına katılmak gibi görevlerle sınırlı kalmıştır. Özellikle Avrupa'daki birçok üs kapatılmış ya da küçültülmüş, Orta Doğu ve Asya-Pasifik bölgesine yönelik stratejik odak artmıştır.

11 Eylül 2001 saldırılarının ardından ise askerî üslerin stratejik rolü tekrar önemli bir dönüşüm yaşamıştır. ABD'nin küresel terörle mücadele stratejisinin bir parçası olarak, Afganistan ve Irak gibi bölgelerde yeni üsler kurulmuş, mevcut üslerin operasyonel kapasiteleri artırılmıştır. Bu dönemde askerî üsler, terörle mücadele operasyonlarının merkez üsleri hâline gelmiş ve bölgesel güvenlik krizlerine anında müdahale edebilme yeteneği kazanmıştır. Bu stratejik yeniden yapılandırma, yalnızca konvansiyonel savaflara değil, aynı zamanda düzensiz savaflara ve asimetrik tehditlere karşı mücadelede askerî üslerin artan önemini vurgulamaktadır.

Günümüzde denizaşırı askerî üsler, özellikle ABD tarafından yaygın bir şekilde kullanılmaktadır. ABD'nin dünya genelindeki askerî varlığını desteklemek amacıyla birçok ülkede yüzlerce denizaşırı askerî üssü bulunmaktadır. Birleşik Krallık, Fransa ve Rusya da denizaşırı askerî üsleri ile bilinmektedir. Almanya, Avustralya, Çin, Güney Kore, Hindistan, İsrail, İtalya, Japonya, Hollanda, Pakistan, Türkiye ve Yunanistan gibi pek çok ülke de denizaşırı askerî varlıkları ile tanınmaktadır (Military Bases, 2024). Çin'in Bir Kuşak, Bir Yol (OBOR) projesi çerçevesinde kurduğu Cibuti üssü, denizaşırı askerî üslerin bir parçası olarak değerlendirilmekte ve Çin'in stratejik nüfuzunu artırma amacına hizmet etmektedir (Taylor, 2018).

2.2. Askerî Üslerin İşlevleri ve Hukuki Statüsü

Yabancı askerî üsler, stratejik öneme sahip tesisler olmaları nedeniyle silahlı kuvvetlerin muharebe, savunma ve eğitim operasyonlarını etkili bir şekilde gerçekleştirebildikleri yerlerdir. Bu üsler, bölgesel krizlere hızlı müdahale imkânı sağlayarak kriz bölgelerindeki askerî altyapıları kullanarak daha büyük kuvvetlerin ihtiyaç hâlinde hızla kaydırılmasını kolaylaştırır. Ayrıca, denizaşırı askerî üsler, ev sahibi devlete somut güvenlik ve savunma garantileri sunarak sınır ötesinde etkin bir caydırıcılığın oluşturulmasına katkı sağlar. Bu üsler, aynı zamanda ev sahibi devletle güvenlik ve savunma alanlarında iş birliğini geliştirme imkânı sunar. Ancak, bu getirilerin yanı sıra denizaşırı askerî üslerin angajman kurallarında ev sahibi devlete tabi olma, terör saldırılarına maruz kalabilme ve savunma ekonomisine ek bir yük getirme gibi potansiyel riskleri de bulunmaktadır (Kasapoğlu, 2018:59).

Askerî üslerin bir diğer önemli amacı insani misyonları yerine getirmektir. Bu üsler, genellikle kriz bölgelerinde veya doğal afetlerin etkilediği alanlarda acil insani yardım operasyonlarına katkıda bulunmayı hedefler. İnsani misyonlar, bölgedeki nüfusa sağlık hizmetleri, temel ihtiyaç malzemeleri ve su temini gibi yardımları ulaştırmayı amaçlar, aynı zamanda etkilenen topluluklara destek sağlamayı içerir. Askerî üsler, acil durumlarda hızlı ve etkili bir şekilde insani yardım sağlama kapasitesine sahip olarak, bölgedeki insanların yaşam koşullarını iyileştirmeye odaklanmaktadır. Bu askerî üsler, sadece insani ve askerî misyonların yerine getirilmesiyle kalmayıp aynı zamanda istihbarat toplama, gözetleme ve füze savunma operasyonlarına yönelik hava sahalarının işletilmesini içerir. Bunun yanı sıra, bu üsler, yakıt ikmali, operasyonel destek, eğitim faaliyetleri ve mühimmat depolama işlevlerini de yerine getirmektedirler.

Yabancı askerî üsler, savaş zamanlarında askerî gücün bir yansıması olarak işlev görürken, barış zamanlarında genel ve potansiyel tehditleri caydırma amacı taşır. Ayrıca, bu üsler, petrol ve doğal gaz gibi stratejik kaynaklara erişimi güvence altına almak ve küçük ile orta ölçekli ülkeleri siyasi ve ekonomik olarak kontrol etmenin bir aracı olarak kullanılmaktadır (Kawana ve Takahashi, 2021). Ek olarak, genel bir perspektifle değerlendirildiğinde, yabancı askerî üsler, ev sahibi ülkenin güvenliği, emniyeti ve egemenliği açısından bir tehdit olarak da değerlendirilmekte ve bu üslerin varlığı, bazı çevrelerce sivil özgürlüklerin ve uluslararası insancıl hukukun ihlallerine zemin hazırlayabilecek şekilde algılanmaktadır. Bu bağlamda, askerî üslerin bulunduğu bölgelerdeki halkın yaşam koşulları, güvenlik

endişeleri ve ulusal egemenlik kaygıları gibi konular üzerindeki tartışmaların uzun yıllar devam edeceği öngörülmektedir.

Askerî üslerin işlevlerinin yanı sıra, bu üslerin hukuki statüsü de önemli bir konu olarak değerlendirilmektedir. Askerî üslere yönelik yapılan tartışmalar sonucunda üslerin hukuki statüsü, genellikle üs sahibi ülke ile ev sahibi ülke arasında imzalanan ikili anlaşmalarla belirlenmektedir. Temelde iki önemli sözleşme türü öne çıkmaktadır. Bunlar, Konuk/Misafir Kuvvetler Sözleşmesi (Visiting Forces Agreement-VFA) ve Kuvvetler Statüsü Sözleşmesi (Status of Forces Agreement-SOFA), askerî üslerin hukuki durumunu düzenlemektedir (Kul, 2018:158; Özgen, 2019:389).

Konuk/Misafir Kuvvetler Sözleşmesi, genellikle başka bir devletin egemenliği altındaki topraklarda geçici olarak bulunan yabancı askerî kuvvetlerin statüsünü ve faaliyetlerini düzenleyen bir anlaşmadır. Bu sözleşme, konuk kuvvetlerin hukuki durumunu belirleyerek, ev sahibi ülkenin egemenlik haklarıyla uyumlu bir şekilde operasyonlarını yürütmelerini sağlar (Fleck ve Addy, 2001:85). Öte yandan, Kuvvetler Statüsü Sözleşmesi, başka bir devletin egemenliğindeki topraklarda kalıcı üslerde bulunan yabancı askerî kuvvetlerin durumlarını düzenler. Her iki sözleşme de benzer hukuki çerçeveler sunmakla birlikte, üslerin hukuki statüsü genellikle üs sahibi ülkenin mülkiyetini kapsar ve bu durum, üslerde görev yapan askerî personelin kendi ülkelerinin hukukuna tabi olmasını sağlar. Ancak, üs bölgelerinde çalışan sivillerin, özellikle çalışanların aileleri gibi unsurların hukuki durumu çoğunlukla ev sahibi ülkenin yasalarına tabi olabilir. Askerî üslerin hukuki statüsü, uluslararası hukukta genel bir kural olmamakla birlikte, ülkeler arasındaki ikili anlaşmalar aracılığıyla belirlenen karmaşık bir alandır.

3. TÜRKİYE'NİN ASKERÎ ÜS POLİTİKASI VE YURTDIŞI ASKERÎ VARLIĞI

Soğuk Savaş ve sonrasındaki dönemde, dünya çapında teknolojik gelişmelerin etkisiyle birlikte devletlerin strateji ve politikaları önemli ölçüde değişmiş ve devletler sınırlarının dışındaki faaliyetlere daha fazla önem vermiştir. Türkiye'nin askerî üs stratejisi, bu değişen paradigmalara uyum sağlamış ve bu dönemde askerî üslerin rolü büyük ölçüde artmıştır. Bu strateji, sadece savaş anlarında değil, aynı zamanda uzun vadeli kullanımda da etkili olacak şekilde tasarlanmıştır.

Türkiye'nin askerî üs stratejisi, çok yönlü amaçları içerecek şekilde geniş bir perspektifte ele alınmaktadır. Bu strateji beş temel başlıkta incelenebilir: uluslararası örgütlerle iş birliği çerçevesinde yürütülen barışı destekleme faaliyetleri, ikili ya da çok taraflı antlaşmalar kapsamında gerçekleştirilen savunma iş birliği ve askerî eğitim faaliyetleri, sınır ötesi terörle mücadele operasyonları, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'ndeki askerî varlık ve Türk Deniz Kuvvetleri tarafından ulusal ya da uluslararası düzeyde icra edilen operasyonel görevler. Can Kasapoğlu, Ankara'nın tek ve standart bir ileri üs modeline sahip olmadığını vurgulamış, her bir konuşlu ana üs, eğitim tesisi ve ileri işletme üssü, kendi politik-askerî ajandasına sahip olduğunu belirtmiştir (Kasapoğlu, 2017:19). Bu strateji, hem tehditleri caydırma hem de ulusal güvenlik hedeflerine ulaşma amacıyla askerî üsleri, lojistik destek, istihbarat toplama, tatbikatlar düzenleme, bilimsel faaliyetler yürütme ve tampon bölgeler oluşturma gibi çeşitli stratejik adımlarda kullanma esasına dayanmaktadır. Bu stratejik adımlar, Türkiye'nin ulusal güvenlik hedefleri doğrultusunda askerî üsleri hem çatışma anlarında hem de uzun vadeli planlamada etkili bir şekilde kullanmasını sağlamaktadır.

Bu çerçevede, Türkiye'nin 2024 yılı itibarıyla Lübnan, Azerbaycan, Arnavutluk, Somali, Katar, Kosova, Bosna-Hersek, Libya, Irak, Suriye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde askerî varlığı bulunmaktadır. Ayrıca, Türkiye, Birleşmiş Milletler misyonları kapsamında Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti gibi ülkelerde de asker bulundurmaktadır. Bu ülkelerdeki Türkiye'nin askerî varlığı yukarıda bahsi geçen çalışmalardan da yola çıkarak dört ana

kategori altında toplanabilir. İlk kategori, “Terörizmle Mücadele Kapsamındaki Üsler”; ikinci kategori, “Savunma İş Birliği ve Eğitim Amaçlı Askerî Üsler”; üçüncü kategoride “Barışı Destekleme Harekâtları Kapsamındaki Üsler”, dördüncü ve son kategori ise “Yurt Dışındaki Türkleri Koruma Maksatlı Üsler” olarak sınıflandırılabilir.

3.1. Terörizmle Mücadele Kapsamındaki Üsler

Türkiye'nin sınır ötesi askerî operasyonlar kapsamında Irak ve Suriye'de konuşlanmış askerî üsleri, özellikle PKK/YPG ve DEAŞ ile mücadele bağlamında stratejik bir öneme sahiptir. Bu askerî varlık, Türkiye'nin ulusal güvenliğine yönelik terör tehditleri ve genel güvenlik riskleriyle etkili bir şekilde başa çıkma hedefini yansıtmaktadır. Irak ve Suriye üzerinden Türkiye'ye yönelik terör unsurlarının sızma girişimlerini önleme amacıyla yürütülen operasyonlar, başta PKK/YPG ve DEAŞ olmak üzere tüm terör örgütleriyle etkili bir mücadeleyi sürdürmektedir. Bu çabalar, bölgesel istikrarsızlığı önlemek ve siyasi çözüm kanallarını açmak amacıyla devam etmektedir. Alınan tedbirler, uluslararası hukuk çerçevesinde terör örgütlerinin kaynaklandığı Irak ve Suriye'den kaynaklanabilecek saldırıları önleme amacını taşımakta ve diğer risklere karşı Türkiye'nin ulusal güvenliğini güvence altına almayı hedeflemektedir. Bu stratejik adımlar, Türkiye'nin bölgesel güvenlik dinamiklerine etkili bir müdahale sağlama ve ulusal çıkarlarını koruma amacını temsil etmektedir.

3.1.1. Irak

PKK bölücü terör örgütünün Türkiye'ye karşı 1980'lerin ilk yarısında başlattığı terör faaliyetlerine karşı Irak'ın kuzeyinde yürütülen operasyonlar çerçevesinde Türkiye, kırk yılı aşkın süredir mücadele devam etmektedir. Terör örgütünün merkez üssünün ve kamplarının yer aldığı Irak'ın kuzeyinde TSK tarafından gerçekleştirilen harekâtların Türkiye'nin güvenliğini sağlama amacı taşıdığı görülmektedir. Bu bölgede irili ufaklı birçok terör barınma alanı bulunmaktadır. Kandil, Hınere, Hakurk, Avaşın, Basyan, Zap, Metina, Sinath, Haftanin ve Gare bunların en önemlileridir (Muslu, 2019:12). Türkiye, bu bölgeye yönelik operasyonlarını Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 51. maddesinde öngörülen meşru müdafaa hakkını kullanarak gerçekleştirmektedir. Operasyonlar, PKK terör örgütünün barındığı ve eğitildiği kamplara yönelik olarak hava destekli kara kuvvetleri birlikleri tarafından yürütülmektedir.

Türkiye ile Irak arasında 1983'te imzalanan “Sınır Güvenliği ve İşbirliği Anlaşması” kapsamında, TSK, Irak topraklarına sıcak takip imkânı elde etmiştir. Bu çerçevede, 27 Mayıs 1984'te düzenlenen “Sıcak Takip Operasyonu” PKK'nın Güneydoğu'da başlattığı saldırılarla mücadele etmek amacıyla gerçekleşmiştir. 1986-1987 yıllarında terör örgütünün eylemlerini artırması üzerine sınır ötesi harekâtlar düzenlenmiştir. Bu harekâtlar, kara ve hava unsurlarını içererek PKK kamplarına yönelik ve Irak'ın onayı ile gerçekleşmiştir (Hancılar, 2021:348).

Geçen süre zarfında kısa süreli “sınır ötesi operasyonlar” terör örgütüne karşı belli aralıklarla düzenlenmiştir. Artan terör eylemleri karşısında TSK, Irak topraklarında o zamana kadar ki en büyük operasyonunu 12 Ekim 1992'de düzenlemiştir. 28 Ocak 1994'te ise, o güne kadar düzenlenen en kapsamlı sınır ötesi hava operasyonu yapılarak terör örgütüne büyük darbe vurulmuştur. 21 Mart 1995'te “Çelik Harekâtı”, 1996'da “Atmaca Harekâtı”, 14 Haziran 1996'da “Tokat Operasyonu”, 1997 yılının Mayıs ayında başlayıp 2,5 ay süren Çekiç Harekâtı ve Çekiç Harekâtı'nın devamı niteliğindeki “Şafak Harekâtı”, TSK'nın Irak'ın kuzeyinde terör örgütüne yönelik düzenlediği operasyonlarından öne çıkanlardır (TRT Haber, 2024).

Türkiye, terörle mücadeleyi kaynağında etkili bir şekilde sürdürebilmek için uzun yıllardır Irak'ın kuzeyinde farklı noktalarında irtibat ve askerî üs stratejisini sürdürmektedir. Bu üslerin varlığı, bölgedeki PKK yapılanmalarına karşı önleyici istihbarat sağlamada ve tehditlere karşı gerekli tedbirlerin

alınmasında hayati bir rol oynamaktadır. Bu bağlamda, özellikle Musul'un kuzeydoğusundaki Başika Askerî Üssü başta olmak üzere, Türkiye'nin Irak'ın kuzeyindeki askerî üsleri, operasyonel kapasitenin artırılması ve bölgesel güvenliğin sağlanması açısından kritik öneme sahiptir. TSK üsler sayesinde terör unsurlarına karşı sızma, sıcak takip ve yerinde etkisiz hâle getirme gibi taktikleri başarıyla yürütebilmektedir.

Türkiye'nin Irak'taki askerî varlığına ve ne kadar asker bulundurduğuna dair resmî bir rakam bulunmamaktadır. Pençe operasyonları serisi kapsamında Hakurk ve Haftanın bölgelerinde 40 kilometre derinliğe kadar alan kontrolü sağlamak amacıyla yeni üsler kurduğu iddia edilmektedir. İletişim Başkanlığı tarafından yayımlanan bir haritada, Amediye, Bamerni ve Başika gibi yerlerde askerî üsleri bulunan TSK'nın SİHA'lar ile alanda hâkimiyet elde ettiği ve istenilen yerlere özel ekipler konuşlandığı belirtilmiştir. Bu strateji sonucunda, PKK'lıların birçok bölgeyi terk ederek güneye, köylülerle iç içe yaşayacak hâle geldiği ifade edilmektedir. Aynı haritaya göre, TSK'nın bölgedeki askerî üslerinin sayısı 38'e ulaşmış olup, Haftanın, Metina, Zap, Sidekan, Avaşın, Hakurk, Basyan ve Sine gibi yerlerin TSK'nın denetimine geçtiği iddia edilmektedir (Independent, 2021).

3.1.2. Suriye

2011 yılının Mart ayından beri Suriye'de devam eden iç savaş, tüm dünyanın ilgi odağı olmuş, etkileri ülke sınırlarını aşmıştır. Baas rejimi ile muhalifleri arasında şekillenen savaşta hâlen üzerine kalıcı bir çözüm üretilememiştir. Zira Suriye iç savaşı da artık sadece Beşar Esad ve muhalifleri arasındaki bir çatışma değil küresel güçlerin, özellikle İran, Rusya, Suudi Arabistan ve ABD'nin müdahil olduğu karmaşık bir vekâlet savaşına dönüşmüştür.

Suriye iç savaşı başladığından bu yana savaşın şiddetinden en çok etkilenen ülkelerden biri Türkiye olmuştur. Türkiye'nin Suriye iç savaşındaki konumu karmaşıktır ve çeşitli dinamiklere dayanmaktadır. Türkiye, Beşar Esad rejiminin devrilmesini savunarak, Suriye'deki siyasi değişimi desteklemiştir. Ancak, Türkiye'de 2015 yazından itibaren DEAŞ kaynaklı artan terör saldırıları ve 2016'daki 15 Temmuz darbe girişimi sonrasında, Ankara'nın Suriye politikasında önemli değişiklikler yaşanmıştır. Bu değişikliklerle birlikte Türkiye'nin önceliği Suriye'nin kuzeyindeki terör tehditlerine karşı tedbir sağlamak olmuştur.

Türkiye'nin Suriye'de 2011 yılında başlayan iç savaş sonrasında gerçekleştirdiği çeşitli askerî operasyonları, bölgedeki terör tehditlerini engellemeyi, sınır güvenliğini sağlamayı, yerinden edilmiş Suriyeli göçmenlerin geri dönüşlerine destek olmayı ve bölgedeki sivillerin zarar görmesini önlemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Türkiye'nin bölgede bulunan askerî üsleri Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 51'inci maddesinden kaynaklanan meşru müdafaa hakkı çerçevesinde sınır güvenliğini sağlamak amacıyla, özellikle PKK/YPG ve DEAŞ gibi terör örgütlerini etkisiz hâle getirmek için faaliyet göstermektedir (MSB, 2016).

Türkiye, Suriye'nin kuzeyine yönelik ilk askerî operasyonunu 24 Ağustos 2016 tarihinde gerçekleştirmiştir. "Fırat Kalkanı" adı verilen operasyon kapsamında TSK'ya ait tank birlikleri Suriye'nin kuzeyine girmiştir. Fırat Kalkanı Harekâtı ile 243 yerleşim birimi ve 2.015 km²'lik alan kontrol altına alınmıştır. Ayrıca, Türkiye-Rusya Bağımsız Koordineli Devriye Faaliyetleri ile sağlanan huzur ve güven ortamının kalıcı hâle gelmesi amaçlanmaktadır. Bu çerçevede, farklı bakanlık ve kamu kuruluşlarıyla iş birliği yapılarak hayatın normalleştirilmesi için 5 hastane hizmete girmiş ve 540 okulda yaklaşık 200.000 öğrenciye eğitim verilmeye başlanmıştır (Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 2016).

Türkiye, Fırat Kalkanı Harekâtı ile terör unsurlarını yenilgiye uğratarak Suriye sınırının önemli bir kısmında güvenli bölge oluşturmuştur. Aynı zamanda, stratejik öneme sahip PYD terör koridorunu bertaraf ederek önemli bir zafer elde etmiştir. Ancak, Fırat Kalkanı operasyonunun kazanımlarına

rağmen, PYD unsurları Hatay ile sınır konumundaki Afrin'i merkezleri olarak ilan ederek Türkiye'ye yönelik saldırılarına devam etmiştir (BBC News, 2018). TSK'nın devam eden saldırılarına karşı Afrin'i terörden arındırılmış bölge yapmak için terör örgütü PKK/YPG işgalindeki Suriye'nin Afrin bölgesine Zeytin Dalı Harekâtı düzenlenmiştir. 20 Ocak 2018'de başlayan Zeytin Dalı Harekâtı yalnızca PKK/PYD'ye yönelik değil aynı zamanda DAESH'e karşı da icra edilmiştir. Harekâtın uluslararası kamuoyunu DAESH ile mücadele çerçevesinde ikna etme yeteneği açısından önemli bir rol oynamıştır. Ancak, harekâtın odak noktası olan Afrin'deki PYD hedefi, daha sert tepkilere neden olmuştur (Polat, 2020:59).

Zeytin Dalı Harekâtı çerçevesinde, Bülbül, Racu, Şeyh Hadid, Şeran ve Cinderes bölgeleri, TSK ve Suriye Milli Ordusu (SMO) tarafından YPG/PKK'lı teröristlerden temizlenmiştir. Afrin ilçe merkezi, TSK'nın desteklediği SMO unsurları tarafından tamamen kontrol altına alınarak terörist unsurlardan arındırılmıştır. Operasyon sonucunda, 6 belde merkezi, 282 köy, 6 köy altı yerleşim yeri, stratejik öneme sahip 23 dağ ve tepe, 1 baraj ve 50 önemli nokta, TSK ve SMO'nun denetimine geçmiştir (Anadolu Ajansı, 2022). Türkiye'nin ulusal güvenliğini tehdit eden ve millî çıkarlarına zarar veren bu harekât, Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 1624 (2005), 2170 (2014) ve 2178 (2014) sayılı kararlarına ve Birleşmiş Milletler Sözleşmesi'nin 51. maddesinde belirtilen meşru müdafaa hakkına dayandırılarak gerçekleştirilmiştir (TSK Basın Açıklaması, 2018).

Suriye'deki iç savaş ortamından kaynaklanan tehdit ve tehlikelere karşı TSK, Fırat Kalkanı ve Zeytin Dalı Harekâtları ile terör örgütlerine darbe vurarak, bölgede terör koridorunun önlenmesine yönelik önemli adımlar atmıştır. Ancak, Suriye'deki kötüleşen durum Türkiye'yi yeni bir harekât başlatmaya mecbur kılmıştır. Bu bağlamda, Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan tarafından 9 Ekim 2019'da ilan edilen Barış Pınarı Harekâtı, TSK'nın Suriye'nin kuzeyinde PYD/YPG-PKK ve DAESH terör örgütlerine karşı gerçekleştirilen bir operasyon olarak hayata geçirilmiştir.

Dolayısıyla, Türkiye'nin Suriye'deki askerî varlığı, başta Rusya olmak üzere uluslararası toplumla yürütülen iş birliği çerçevesinde şekillenmiştir. Türkiye, Astana ve Soçi süreçleri gibi diplomatik platformlarda Rusya ve İran ile koordinasyon sağlayarak Suriye'deki askerî operasyonlarını yürütmektedir. Bu askerî varlık, hem Türkiye'nin sınır güvenliğini koruma hem de bölgedeki istikrarı sağlama amacı taşımaktadır. Özellikle DEASH'ın gerilemesinde önemli rol oynayan Türkiye, Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı harekâtları ile terör örgütüne karşı etkili operasyonlar gerçekleştirmiştir. Bu operasyonlar, sadece DEASH'ın bölgedeki etkinliğini kırmakla kalmamış, aynı zamanda bölgedeki sivilin güvenliğini artırmış ve insani yardım faaliyetlerinin daha etkin bir şekilde yürütülmesine olanak sağlamıştır. Türkiye'nin Suriye'deki askerî varlığı, uluslararası terörizmle mücadeledeki kararlılığını ve bölgesel güvenliğe katkı sağlama hedefini de yansıtmaktadır.

3.1.3. Türkiye'nin Terörizmle Mücadele Kapsamında Askerî Üslerin Etkileri

Türkiye'nin terörizmle mücadeledeki askerî üslerinin, özellikle Irak ve Suriye'deki varlığı, ülkenin güvenliği ve çıkarları üzerinde önemli etkilere sahiptir. Türkiye'nin jeopolitik konumu ve tarihi mirası, ülkeyi bölgesel ve küresel arenada güçlü bir aktör hâline getirmiştir. Bu durum, Türkiye'nin sınırlarında ve denizaşırı bölgelerde askerî varlığını sürdürmesini kaçınılmaz kılmaktadır.

Türkiye'nin terörizmle mücadeledeki üsleri, bölgesel istikrara katkı sağlamanın yanı sıra uluslararası iş birliğini de desteklemektedir. Komşu ülkelerde yaşanan iç savaşlar ve terör tehditleri, Türkiye'nin bölgesel güvenliğini ve istikrarını doğrudan etkilemektedir. Bu nedenle, Türkiye'nin bu ülkelerdeki terör örgütlerine karşı mücadelesi, sadece kendi güvenliği için değil, aynı zamanda bölgedeki genel istikrarın korunması için hayati öneme sahiptir. Özellikle Suriye'de gerçekleştirilen Fırat Kalkanı, Zeytin Dalı ve Barış Pınarı harekâtları ile Irak'ta devam eden Pençe serisi operasyonlar,

Türkiye'nin terörizmle mücadele stratejisinin temel taşlarını oluşturmaktadır. Bu operasyonlar, Türkiye'nin terör örgütlerine karşı koordineli ve etkili bir şekilde mücadele etmesine olanak tanırken, aynı zamanda bölgesel istikrarın ve güvenliğin sağlanmasına önemli katkı sağlamaktadır.

Türkiye'nin terörizmle mücadeledeki üsleri, sadece bölgesel istikrara ve uluslararası iş birliğine katkı sağlamakla kalmamakta, aynı zamanda Türkiye'nin kendisine yönelik tehditleri uzaktan karşılama ve taktik derinlik sağlama da yardımcı olmaktadır. Bu üsler, bölgeden sorumlu askerî birimlerin (2. Ordu Komutanlığı gibi) asimetrik ve hibrid tehditlere karşı daha sağlam bir pozisyonda olmasını sağlar (Kasapoğlu, 2017:19-20). Bu durum, Türkiye'nin terörle mücadele stratejisindeki başarısını destekleyen aynı zamanda ülkenin bölgesel güvenliğini ve istikrarını sağlayan kritik bir unsurdur.

İkinci olarak, Irak ve Suriye'deki askerî üsler, Türkiye'nin bölgesel müttefikleriyle iş birliğini güçlendirmektedir. Bu üsler, Türkiye'nin bölgesel güvenlik ortaklarıyla koordineli hareket etmesine olanak tanır ve böylece bölgedeki ortak güvenlik endişelerine karşı daha etkili bir mücadele sağlar.

Sonuç olarak, Türkiye'nin terörizmle mücadelede kapsamındaki askerî üsleri, bölgedeki terör tehditlerine karşı etkin bir şekilde mücadele edilmesini sağlamakta, bölgesel istikrara, uluslararası iş birliğine ve savunma endüstrisindeki gelişimine önemli katkıları bulunmaktadır. Ayrıca bölgedeki üslerin varlığı, önleyici istihbaratın elde edilmesine de olanak tanımaktadır. Kısacası bu üsler, Türkiye'nin güvenliği ve çıkarları üzerinde pozitif etkiler sağlayarak, ülkenin bölgesel liderlik rolünü pekiştirmesine yardımcı olmaktadır.

3.2. Savunma İş Birliği ve Eğitim Amaçlı Üsler

TSK'nın savunma iş birliği anlaşmaları kapsamında bulunduğu ülkeler arasında Arnavutluk, Azerbaycan, Katar, Somali ve Libya yer almaktadır. Türkiye'nin Sudan ile de bir savunma iş birliği anlaşması yaptığı bilinmektedir. Ancak, bu anlaşmanın detayları ve işleyişi konusunda henüz yeterince net bilgi bulunmamaktadır.

3.2.1. Arnavutluk

1517'den 1912'ye kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun idaresinde kalan Arnavutluk, Balkanlardaki ayrılıkçı isyanları fırsat bilen isyancıların 28 Kasım 1912'deki bağımsızlık ilanı ile Osmanlı yönetiminden ayrılmıştır (Bildirici, 2015:191-192). Arnavutluk'tan son Türk askerinin 1913'te çekilmesinden sonra, 1997'de TSK'nın bölgeye yeniden dönmesine kadar geçen 84 yıl boyunca, Türkiye'nin Adriyatik Denizi'ndeki askerî varlığı tamamen sona ermiştir.

Savunma iş birliği kapsamında, Türkiye'nin ilk yurtdışı askerî üssü 1997 yılında Arnavutluk'un Vlora şehrinde Orikum yakınlarında kurulmuştur. Bu üssün kuruluş amacı, Türk ve Arnavut Deniz Kuvvetleri arasında lojistik, teknik ve eğitim-öğretim alanlarında iş birliğini artırmaktır (Özgen, 2019:393). Arnavutluk'un oldukça önemli bir noktasında konuşlanma imkânı elde ederek geleceğe yönelik önemli bir kazanım elde eden Türkiye, barışı koruma görevini de sürdürmektedir. Paşalimanı Deniz Üssü'nde askeri bulunan Türkiye, Deniz Kuvvetleri Komutanlığı Arnavutluk Ekip Başkanlığı ismiyle faaliyet göstermektedir. NATO Görev Kuvveti kapsamında da bu bölgede aktif rol oynamaktadır.

Ayrıca, Arnavutluk'ta 1997 yılında meydana gelen iç savaş sırasında Paşa Limanı ve Tersanesi ciddi hasar gördü ve üste bulunan gemilerin büyük bir kısmı tahrip edildi. İç savaşın başlıca sorumlusunun Yunanistan olarak gösterildiği bu dönemde, iç savaşın sona ermesinin ardından Türkiye, Paşa Limanı ve Tersanesi'nin onarımı ve yeniden aktif hâle getirilmesi amacıyla inşaat ve onarım faaliyetlerine 16 milyon dolar katkıda bulunmuştur. 28 Şubat 2001'de gerçekleştirilen ilk etap açılış

törenine dönemin Arnavutluk Cumhurbaşkanı Rexhep Meidani ve Türk Deniz Kuvvetleri Komutanı katılmıştır. Ayrıca, iç karışıklıklar sırasında zarar gören Arnavutluk Deniz Harp Okulu da Türkiye'nin destekleriyle onarılmış ve burada NATO standartlarına uygun eğitim ve öğretim faaliyetlerine başlanmıştır (Savunma Sanayi, 2024).

Dolayısıyla Türkiye, NATO müttefiki Arnavutluk'un güvenliği için Soğuk Savaş sonrası dönemin başından beri önemli hamleler gerçekleştirmiştir. İki ülkenin iş birliği bir yandan Adriyatik'in güvenliği diğer yandan da Arnavutluk'un NATO standartlarına ulaşarak Balkanlar'da istikrarın sağlanması için önem arz etmektedir.

3.2.2. Azerbaycan

Türkiye ve Azerbaycan arasındaki askerî ilişkiler, iki ülkenin tarihî, kültürel ve stratejik bağlarının bir yansıması olarak gelişmiş ve zamanla derinleşmiştir. Azerbaycan'ın 1991 yılında bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, Türkiye bu süreci ilk tanıyan ülkelerden biri olarak Azerbaycan'ın devlet inşası sürecinde önemli bir rol üstlenmiştir. Bu bağlamda, iki ülke arasında askerî iş birliği 11 Ağustos 1992'de imzalanan "Askerî Eğitim İşbirliği Anlaşması" ve 10 Haziran 1996 yılında imzalanan "Askeri alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması" çerçevesinde askeri eğitim alanında iş birliği resmîyet kazanmıştır (Azerbaycan Ankara Büyükelçiliği, 2024).

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki askeri ilişkiler, stratejik ortaklık temelinde şekillenmiş ve hukuki çerçeveye oturtulmuş bir iş birliği süreciyle gelişmiştir. Bu kapsamda, Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu, ortak tatbikatlar, askeri eğitim ve savunma sanayii alanındaki teknik iş birliği gibi çeşitli unsurlar öne çıkmaktadır. Türkiye, Azerbaycan ordusunun NATO standartlarına uygun eğitim almasını sağlayarak, Sovyet mirası askeri yapının dönüşümüne önemli katkılarda bulunmuştur. 2007 yılından itibaren her yıl dönüşümlü olarak düzenlenen Azerbaycan-Türkiye Yüksek Düzeyli Askeri Diyalog (YDAD) toplantıları, siyasi-askeri ilişkilerden lojistiğe kadar farklı alanlarda koordinasyonu sağlamaktadır. İki ülke arasındaki askeri iş birliğinin ivme kazanmasında, 16 Ağustos 2010'da imzalanan Stratejik Ortaklık ve Karşılıklı Yardım Anlaşması ile 15 Eylül 2010'da kurulan Yüksek Düzeyli Stratejik İşbirliği Konseyi (YDSK) belirleyici olmuştur. Bu anlaşmalar, askeri ortaklığı teorik çerçeveden çıkararak kurumsal ve hukuki bir zemine oturtmuş, aynı zamanda bölgesel güvenliğe yönelik ortak hareket kapasitesini güçlendirmiştir (Kocatepe, 2022:388-389).

Türkiye ile Azerbaycan arasındaki askerî iş birliği, yıllar içinde derinleşerek eğitim, sağlık, savunma sanayii gibi birçok alanda stratejik bir boyut kazanmıştır. Türkiye, 1996'dan itibaren Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri'ne askerî teçhizat ve eğitim desteği sağlamış, bugüne kadar 10.000'den fazla Azerbaycan askeri Türkiye'de eğitim almış ve hâlen birçok Azerbaycanlı asker eğitime devam etmektedir. Ortak tatbikatlar, iki ülkenin askerî kapasitesini güçlendirmiş; EFES, Anadolu Kartalı, Sarsılmaz Kardeşlik ve TurAz Kartalı gibi tatbikatlar Azerbaycan ordusunun yeteneklerini artırırken, bölgesel güvenliğe katkı sağlamıştır. Savunma sanayii alanında ise ASELSAN, HAVELSAN, TUSAŞ gibi Türk şirketleriyle iş birliği derinleşmiş, ADEX-2018, IDEF-2019 ve TECHNOFEST gibi organizasyonlar iki ülke arasındaki askeri-teknik ortaklığa ivme kazandırmıştır. Türkiye ayrıca Azerbaycan'ın NATO ile iş birliğini destekleyerek Azerbaycan barış gücü birliklerinin Kosova ve Afganistan'da Türk kuvvetleriyle birlikte görev almasına katkı sağlamıştır. Bu kapsamlı iş birliği, 2020 yılında patlak veren ve Azerbaycan'ın zaferiyle sonuçlanan İkinci Karabağ Savaşı sırasında Türkiye'nin sağladığı askerî ve teknik desteğin zeminini oluşturmuş, iki ülke arasındaki stratejik ortaklığın sahada somut sonuçlar vermesini sağlamıştır (Kocatepe, 2024:201-214).

İkinci Karabağ Savaşı sırasında Türkiye'nin Azerbaycan'a sağladığı askerî ve teknik destek, iki ülke arasındaki stratejik iş birliğinin en somut göstergelerinden biri olmuştur. Türk yapımı insansız hava

araçları (İHA/SİHA), modern harp taktikleri ve savunma sanayii desteği, Azerbaycan'ın sahadaki operasyonel üstünlüğünü pekiştirmiş ve savaşın seyrini belirleyen unsurlar arasında yer almıştır. Bu zaferin ardından 2021 yılında imzalanan Şuşa Beyannamesi, iki ülke arasındaki askerî ve savunma sanayii iş birliğini resmî olarak müttefiklik düzeyine taşımış ve taraflardan herhangi birine yönelik tehdit veya saldırı durumunda ortak hareket etme taahhüdünü içermiştir. Ayrıca, savunma yeteneklerinin geliştirilmesi, askerî personel değişimi ve modern teknolojiye dayalı silah sistemlerinin yönetimi konularında iş birliği mekanizmaları oluşturulmuştur (Resmî Gazete, 2022; TCCB, 2021).

Bu iş birliğinin somut bir yansıması olarak, 2021 yılında kurulan Azerbaycan Görev Grup Komutanlığı, Türkiye ile Azerbaycan arasındaki askerî ilişkilerin kurumsal bir yapıya kavuşturulmasına önemli bir katkı sağlamıştır. Komutanlık, Türkiye'nin Azerbaycan Silahlı Kuvvetleri'ne yönelik eğitim, tatbikat ve askerî danışmanlık faaliyetlerini koordine etmekte ve bu faaliyetler, iki ülke arasındaki askerî iş birliğini daha kurumsal ve sürdürülebilir bir hale getirmeyi amaçlamaktadır. Ayrıca, Azerbaycan Görev Grup Komutanlığı, ortak tatbikatlar, askerî eğitim programları ve savunma sanayii iş birliği çerçevesinde aktif bir rol üstlenerek, Azerbaycan ordusunun NATO standartlarına uyum sürecine katkı sunmaktadır. Bu çalışmalar, Azerbaycan'ın savunma kapasitesini modernize etmek ve bölgesel güvenliği güçlendirmek açısından stratejik bir önem taşırken, aynı zamanda iki ülke arasındaki askeri iş birliğini derinleştirme amacına hizmet etmektedir (Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 2024).

Günümüzde, Türkiye ve Azerbaycan arasındaki askerî ilişkiler, yalnızca iki ülkenin güvenliği açısından değil, aynı zamanda Türk Devletleri Teşkilatı çerçevesinde bölgesel savunma stratejileri ve iş birliği modelleri açısından da önemli bir yapı taşı oluşturmaktadır. Ortak askerî tatbikatlar, eğitim programları ve savunma sanayii projeleri, bu stratejik ortaklığın gelecekte ikili ve çok taraflı olarak daha da güçleneceğini göstermektedir.

3.2.3. Katar

Türkiye ve Katar arasındaki askerî iş birliği, 23 Mayıs 2007 tarihinde imzalanan “Askerî Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İşbirliği Anlaşması” ile atılmıştır (TBMM, 2008). 2012 yılında imzalanan askerî eğitim iş birliği anlaşması ve savunma sanayii iş birliği mutabakat muhtırası, iki ülke arasındaki askerî ilişkilerin daha da pekişmesine yol açmıştır (Resmî Gazete, 2013). Bu sürecin bir ittifaka dönüşmesi ise, 19 Aralık 2014 tarihinde Ankara’da yapılan mutabakat ile gerçekleşmiştir (TCCB, 2014).

Ankara’da imzalanan mutabakat, TSK’nın Katar’a konuşlandırılmasını, askerî eğitim, ortak askerî tatbikatlar ve savunma sanayi alanlarında iş birliğini öngörmektedir. Bu anlaşma, Mart 2015’te Türkiye Büyük Millet Meclisi tarafından onaylanmış ve Ekim 2015’te başkent Doha’daki El Rayyan Üssü’ne askerî sevkiyat gerçekleştirilmiştir. Hemen ardından, 17-29 Ekim 2015 tarihleri arasında Katar’da gerçekleştirilen “Nasr-Zafer Tatbikatı”, iki ülke silahlı kuvvetlerinin ortak çalışabilirliğini pekiştirmiştir.

Katar’da 2017 yılında yaşanan Körfez Krizi, Türkiye-Katar askerî ilişkilerinin daha da derinleşmesine neden olmuştur. Kriz sırasında Katar’a yönelik diplomatik ve ekonomik ablukaya karşı Türkiye, Katar’a destek vererek asker sevkiyatını artırmış ve Katar Türk Birleşik Müşterek Kuvvet Komutanlığı (KTBMK) kurulmuştur. KTBMK, 4 Ocak 2018 tarihinde Katar’a intikal ederek görevine başlamıştır (Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 2024). Bu komutanlık, Katar’ın savunma kapasitesini artırma, askerî eğitim ve bölgesel barışa katkı sağlama gibi önemli misyonlar üstlenmiştir.

28 Nisan 2016’da Doha’da imzalanan “Katar Topraklarında Türk Kuvvetlerinin Konuşlandırılmasına İlişkin Uygulama Anlaşması”, Katar askerî kurumlarının modernizasyonunu, askerî eğitim ve tatbikatlar yoluyla savunma kapasitelerinin geliştirilmesini hedeflemiştir (Anadolu Ajansı, 2017). Anlaşmanın, 2017 yılında Katar Krizi’nin ardından hızla onaylanması ve uygulanması,

iki ülke arasındaki askerî iş birliğinin önemini ve aciliyetini göstermektedir.

Türkiye'nin Katar'daki ilk askerî üssü olan Tarık Bin Ziyad Kışlası, 2017 yılının sonunda "Katar-Türk Birleşik Müşterek Kuvvet Komutanlığı" olarak yeniden adlandırılmıştır. 2019 yılında kışlanın yanına 5.000 kişilik ikinci bir askerî üs inşa edilmiştir. Bu üs, Türkiye'nin Orta Doğu'daki stratejik varlığını pekiştirmiştir. Türkiye'nin Katar'daki askerî varlığı, sadece savunma kapasitesini artırmakla kalmayıp, aynı zamanda bölgedeki krizlere müdahale edebilme kapasitesini de güçlendirmiştir (Hürriyet, 2019).

3.2.4. Somali

Somali'de 1991'de askerî rejimin çökmesinin ardından başlayan iç savaşın temel nedenlerinden biri, kabileler arasındaki güç ve iktidar mücadelesidir. Özellikle Mogadişu'da, Hawiye Klanı'nın alt klanları arasında yoğun çatışmalar yaşanmıştır. Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi'nin 3 Aralık 1992 tarihli ve 794 sayılı kararı doğrultusunda, insani yardımların güvenli bir şekilde ulaştırılması amacıyla oluşturulan UNITAF (Unified Task Force) harekâtına destek sağlamak üzere TSK Somali'ye gönderilmiştir. Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 8 Aralık 1992 tarihli ve 204 sayılı kararıyla onaylanan bu destek kapsamında, 297 kişilik Somali Türk Birliği, 19 Aralık 1992'de TCG Derya ve TCG Ertuğrul ile Mersin'den hareket ederek 1 Ocak 1993'te Mogadişu'ya ulaşmıştır. Başlangıçta Mogadişu Havaalanı'nın korunması görevini üstlenen Somali Türk Birliği, daha sonra şehir merkezinde asayiş ve Mart 1993'ten itibaren BM Koruma Kuvveti'nin savunma sorumluluğunu üstlenmiştir (Demircioğlu, 2019:115).

Türkiye ile Somali arasındaki askerî eğitim iş birliği, 22 Mayıs 2010'da imzalanan Çerçeve Anlaşması ve 13 Nisan 2012'deki Askerî Eğitim İş Birliği Anlaşması çerçevesinde yürütülmektedir (TBMM, 2010). Somali'deki Türk askerî varlığı, 27 Şubat 2014'te imzalanan protokol ve 26 Ocak 2015 tarihli Bakanlar Kurulu kararı ile düzenlenmiş, Somali Türk Görev Kuvveti (STGK) İrtibat Ofisi personeli 3 Mayıs 2016'da göreve başlamış ve 22-27 Ağustos 2017 tarihlerinde Somali'ye intikal ederek görevine devam etmiştir (Demircioğlu, 2019:115-116).

Türkiye'nin en büyük denizaşırı askerî üssü olan Anadolu Kışlası, Somali'nin başkenti Mogadişu'da bulunmaktadır (BBC, 2017). Bu üs, Somali Türk Görev Kuvveti (STGK) tarafından işletilmekte olup, Somali Silahlı Kuvvetlerinin teşkilat, eğitim, öğretim, askerî altyapı ve lojistik sistemlerini iyileştirmek amacıyla eğitim ve yardım sağlamaktadır. Ayrıca, Anadolu Kışlası, Türkiye-Somali askerî ilişkilerinin güçlendirilmesinde ve Somali'nin güvenliğinin artırılmasında kritik bir rol oynamakta olup, bölgesel güvenliğe de önemli katkılarda bulunmaktadır (The Defense Post, 2024).

30 Eylül 2017 tarihinde, Harp Okulu, Astsubay Okulu ve Birlik Eğitim Merkezinde eğitimlere başlanmış ve bu eğitimler devam etmektedir. Somali Piyade Taburları, Somali'deki 3 aylık eğitimin ardından Türkiye'de (Isparta) 3 ay süren komando eğitimine tabi tutulmaktadır (Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 2024). Bu süreçte, Somali'nin kara, hava ve deniz kuvvetleri personeline kapsamlı eğitimler verilmekte ve Türkiye, Somali'nin terörle mücadelesine önemli katkılarda bulunmaktadır.

Türkiye'nin bölgedeki stratejik varlığı, Şubat 2024'te imzalanan Savunma ve Ekonomik İş Birliği Çerçeve Anlaşması ile daha da artmıştır. Bu anlaşma, Türkiye'nin Somali'ye deniz güvenliği alanında da destek vereceğini öngörmektedir (SETA, 2024). Bu sayede, Somali halkının denizlerdeki zenginliklerden yararlanabilmesi sağlanacaktır. Somali Başbakanı Hamza Abdi Barre, bu anlaşmanın terörizm, korsanlık, yasa dışı balıkçılık ve dış tehditlere karşı Somali sahil güvenliğini artıracığını belirtmiştir (Euronews, 2024).

3.2.5. Libya

Libya Görev Grubu (LGG) Komutanlığı, Libya Silahlı Kuvvetleri'nin yeniden yapılandırılması, barış, huzur ve istikrarın sağlanmasına katkı sağlamak amacıyla eğitim ve danışmanlık desteği vermektedir. LGG'nin katkıları, Libya'da çatışmaların sona erdirilmesi ve ateşkesin sağlanmasıyla birlikte siyasi sürecin başlamasında önemli bir rol oynamıştır (K.K.K., 2024).

Libya'daki LGG Komutanlığı, Kara Kuvvetleri Komutanlığı unsurlarını içermekte ve bu unsurlar hâlihazırda dört farklı bölgede konuşlanmaktadır. K.K.K.'ya bağlı unsurlar, komando birimleri, muharebe destek ve muharebe hizmet destek unsurları ile Tajura Müşterek Eğitim Merkezi'ndeki eğitici grubu içermektedir. Bu birlikler, Libya Silahlı Kuvvetleri'ne geniş kapsamlı eğitimler sunmakta ve teşkilatlanma faaliyetlerine destek vermektedir (K.K.K., 2024).

Libya'nın iç savaş sürecinde, Türkiye'nin askerî desteği ve danışmanlık hizmetleri, ülkede barış ve istikrarın yeniden tesis edilmesinde kritik bir öneme sahip olmuştur. TSK'nın Libya'da sağladığı eğitim ve destek, yerel kuvvetlerin kapasitelerini artırarak güvenlik ortamının iyileştirilmesine katkı sağlamıştır. Ayrıca, 2020'de imzalanan ateşkes anlaşmasının ardından, Türkiye'nin Libya'daki varlığı, siyasi geçiş sürecinin desteklenmesinde ve ulusal birlik hükûmetinin güçlendirilmesinde önemli bir faktör olmuştur (Fikir Turu, 2021).

2024 yılı itibarıyla, Türkiye'nin Libya'daki askerî varlığı ve sağladığı destek, ülkenin istikrarına yönelik çabaların devam etmesine katkıda bulunmaktadır. Libya'daki eğitim programları ve danışmanlık hizmetleri, Libya Silahlı Kuvvetleri'nin modernizasyonu ve profesyonelleşmesine yönelik önemli adımlar atılmasını sağlamıştır. Türkiye'nin Libya'daki stratejik rolü, bölgedeki diğer aktörlerle iş birliğini artırmakta ve Libya'nın uluslararası toplumla entegrasyonunu kolaylaştırmaktadır.

Yukarıda anlatılan savunma iş birliği ve eğitim amaçlı üsler, Türkiye'nin yakın çevresinde barış ve istikrarın sağlanabilmesi için aktif görev aldığını ortaya koymaktadır. Bu üslerin bulunduğu ülkelerin tamamı, yakın zamanda çatışma yaşamış veya çatışma bölgelerine yakın konumda bulunmaktadır. Türkiye'nin bu sıcak noktalarda varlık göstermesi, hem bölgesel hem de küresel barış için önemli bir aktör olduğunu kanıtlamaktadır. Türkiye, askerî üsleri aracılığıyla sadece kendi güvenliğini sağlamayı değil, aynı zamanda bu ülkelerdeki güvenlik güçlerini eğiterek ve donatarak bölgesel istikrarı desteklemeyi de amaçlamaktadır. Böylece, Türkiye'nin uluslararası askerî angajmanları, küresel barışa katkı sağlama ve çatışma bölgelerinde düzeni yeniden tesis etme konusundaki kararlılığını göstermektedir.

3.3. Barışı Destekleme Harekâtları Kapsamındaki Üsler

TSK'nın barışı destekleme harekâtları kapsamındaki üsler arasında Bosna-Hersek ve Kosova yer almaktadır. Diğer görevler kapsamında ise Sudan, Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Nijer bulunmaktadır.

3.3.1. Bosna-Hersek

1991 yılında Hırvatistan ve Slovenya'nın Yugoslavya Sosyalist Federal Cumhuriyeti'nden bağımsızlıklarını ilan etmelerinin ardından, Bosna-Hersek'te Sırp, Hırvat ve Boşnaklar arasında etnik temelli çatışmalar başlamıştır. Özellikle Sırp'ların Boşnaklara yönelik sistematik etnik temizlik politikaları uluslararası toplumun dikkatini çekmiş ve Birleşmiş Milletler (BM) tarafından UNPROFOR (United Nations Protection Force) misyonu görevlendirilmiştir. Bu misyonun desteklenmesi amacıyla, BM'nin talebi üzerine NATO tarafından Sırp mevzilerine yönelik hava harekâtı başlatılmıştır. Bu sürecin sonunda, Boşnak, Hırvat ve Sırp liderler arasında sağlanan uzlaşısı neticesinde 1995 yılında Dayton Barış Anlaşması imzalanmış ve çatışmalara son verilmiştir (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Temmuz

2012:8).

Dayton Barış Anlaşması'nın uygulanmasını denetlemek ve bölgede kalıcı barış ve istikrarı sağlamak amacıyla NATO liderliğinde 60.000 kişilik Barışı Uygulama Gücü (Implementation Force – IFOR) Bosna-Hersek'e konuşlandırılmıştır. IFOR Harekâtı, 1995 yılında başlamış ve 1996 yılında görevini, uzun vadeli güvenlik ve istikrarın sağlanması amacıyla kurulan İstikrar Gücü'ne (Stabilization Force – SFOR) devretmiştir. SFOR, 1996-2004 yılları arasında faaliyetlerini sürdürmüş ve ardından 2 Aralık 2004 tarihinde görevini Avrupa Birliği liderliğindeki AB Gücü'ne (European Union Force – EUFOR) devretmiştir. ALTHEA Harekâtı olarak adlandırılan EUFOR misyonu, 2007 yılına kadar Bosna-Hersek genelinde 6.500 kişilik bir kuvvetle görev yapmış, 2007 yılında ise yapılan yeniden yapılandırma süreci kapsamında personel sayısı 2.500'e düşürülerek operasyon merkezi Saraybosna'ya taşınmış ve manevra birlikleri tek bir çatı altında toplanmıştır (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Temmuz 2012:8).

Türkiye, Bosna-Hersek'te yaşanan krize yönelik oluşturulan kuvvet güçlerinin tümüne katılmıştır. 1993-1995 yılları arasında emniyetli bölgeler oluşturmak ve bunları korumak için Birleşmiş Milletler Güvenlik Konseyi kararları doğrultusunda ülkede alay büyüklüğünde (yaklaşık 1500 kişilik) bir Mekanize Birlik Görev Kuvveti'yle katkıda bulunmuştur (Koçer, 2006:51). Dayton Barış Antlaşması çerçevesinde NATO önderliğinde kurulan IFOR (Uygulama Kuvveti) ve SFOR (İstikrar Kuvveti) kuvvetleri içinde aktif olarak görev almıştır (Koçer, 2006:51-52). Ayrıca, Barışı Destekleme Harekâtına (BDH) ilk katılımını Birleşmiş Milletler'in UNPROFOR (BM Koruma Kuvveti) gücüne tahsisli alayını destekleyerek tugay seviyesine çıkarmış akabinde bu birimi IFOR'a (1995-1996) entegre etmiş ve ardından katkısını tabur seviyesine indirmiştir (Genelkurmay Başkanlığı, 2024). 2004 yılından itibaren ise, Avrupa Birliği'nin EUFOR (European Union Force) Althea misyonu altında faaliyetlerini sürdürmektedir.

EUFOR, 2004 yılından beri Bosna-Hersek'te konuşlandırılmış olup, bugün büyük çoğunluğu AB üyesi 23 devletten yaklaşık 600 personel görev yapmaktadır. Bu personel arasında Türkiye'nin de yer aldığı çeşitli ülkelerden katkılar bulunmaktadır. Yakında konuşlandırılacak birlikler, Bosna-Hersek'te görev yapan EUFOR kuvvetlerinin toplam sayısını 1,100'e çıkaracak olup, bu personel Avusturya, Bulgaristan, Romanya ve Slovakya'dan gelecektir (EUFOR, 2024). Bosna-Hersek Türk Temsil Heyeti Başkanlığı (BHTTHB) bünyesindeki Türk Birliği, EUFOR kapsamında Saraybosna'daki Butmir Kışlası'nda konuşlanarak barışı destekleme faaliyetlerini sürdürmektedir. Bu kapsamda, Saraybosna başta olmak üzere farklı bölgelerde² görev icra etmektedir (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Temmuz 2012:61). Türkiye, harekâta Avusturya'dan sonra en çok katkıda bulunan ikinci ülkedir (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Temmuz 2012:8).

Bosna-Hersek Türk Temsil Heyet Başkanlığı, barışı destekleme harekâtı kapsamında kendisine tahsis edilen birlikleri sevk ve idare etmekte, Bosna-Hersek Barış Antlaşması'na taraf olan aktörlerin yükümlülüklerine uyumunu denetlemekte ve bölgede güvenli ve istikrarlı bir ortamın tesisini sağlamaktadır. Bu çerçevede, uluslararası sivil ve askerî kurumların faaliyetlerine destek verilmekte, yerel ve uluslararası kuruluşlarla iş birliği geliştirilmekte ve sivil-asker iş birliği faaliyetleri eşgüdüm içerisinde yürütülmektedir. Ayrıca, Bosna-Hersek Silahlı Kuvvetlerine yönelik eğitim desteği sağlanarak kurumsal kapasitelerinin artırılması hedeflenmekte ve barışı destekleyen uluslararası girişimlere aktif katkı sunulmaktadır (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Temmuz 2012:61).

²BHTTHB bünyesindeki Türk birlikleri, farklı dönemlerde çeşitli şehirlerde görev yapmıştır. Bu kapsamda öne çıkan görev bölgeleri arasında Zavidovići, Zenica, Travnik, Visoko, Kladanj, Livno, Jablanica ve Široki Brijeg yer almaktadır.

Türkiye, bu ülkede aynı zamanda yumuşak güç unsurlarıyla da faaliyet göstermektedir. Bosna-Hersek Türk Temsil Heyeti Başkanlığı, askerî iş birliğini geliştirmenin yanı sıra çeşitli kamu diplomasisi faaliyetleri de yürütmektedir. Bu faaliyetler arasında, Türkçe kursları düzenlenmesi ve başarılı öğrencilerin Türkiye'ye kültür gezisine gönderilmesi, okullara ve hastanelere malzeme temini, bakım-onarım ve inşaat faaliyetlerine destek verilmesi yer almaktadır. Ayrıca, özellikle Müslüman nüfusun bulunduğu bölgelerde Ramazan ayında ihtiyaç sahibi ailelere yardım paketleri dağıtılması ve bölgede düzenlenen satranç turnuvaları veya iftar yemekleri gibi sosyal etkinliklere katılım sağlanması da bu kapsamda gerçekleştirilen önemli faaliyetlerdir.

TSK'nın Bosna-Hersek'teki varlığı ve katkıları, bölgedeki barış ve güvenlik ortamının devamlılığına önemli bir destek sağlamaktadır. Türkiye'nin bu bölgedeki askerî varlığı, barışın korunması ve yerel güçlerin profesyonelleşmesi açısından kritik bir rol oynamaktadır. Ayrıca, Türkiye'nin bu alandaki aktif katılımı, uluslararası topluma olan bağlılığını ve bölgesel istikrarın önemini vurgulamaktadır.

3.3.2. Kosova

Yakın geçmişte bağımsızlığını ilan eden ve uluslararası arenada yeni bir devlet olarak konumlanan Kosova, siyasi ve ekonomik dönüşüm sürecini sürdürmektedir. Güneydoğu Avrupa'da stratejik bir konumda yer alan Kosova, Türkiye ile Batı Avrupa ülkeleri arasında bir köprü işlevi görmektedir. Bölgesel ve küresel dinamikler çerçevesinde önemli bir aktör haline gelmektedir.

1990'lı yıllarda Sırp lider Slobodan Milošević döneminde artan Sırp-Arnavut gerginliği, Kosova'da şiddet olaylarının tırmanmasına yol açmış ve uluslararası kamuoyunun dikkatini bölgeye çekmiştir. Bu süreçte NATO, yaşanan insani krize müdahale kararı alarak 24 Mart 1999'da Yugoslavya'ya yönelik hava harekâtı başlatmıştır. 78 gün süren operasyonun ardından, 10 Haziran 1999'da Milošević barış anlaşmasını imzalamayı kabul etmiş, ancak Kosova'ya özerklik öngören bu anlaşma belirsiz hükümler içermiştir. Bunun üzerine BM Güvenlik Konseyi, 1244 sayılı kararı kabul ederek, Kosova'da kalıcı barış ve istikrarı sağlamak amacıyla KFOR (Kosovo Force - Kosova Gücü) adlı çok uluslu barış gücünün konuşlandırılmasını öngörmüştür. Bu bağlamda, KFOR Harekâtı, Kosova'da söz konusu amaçlar ve kararlar doğrultusunda, NATO tarafından geliştirilen stratejik plan çerçevesinde yürütülmektedir. Harekât süreci, hazırlık, intikal, icra ve geri intikal aşamalarından oluşmakta olup, her bir safha belirlenen askerî ve güvenlik hedefleri doğrultusunda sistematik bir şekilde uygulanmaktadır (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Nisan 2012:21).

Haziran 1999'da Kosova'ya giriş yapan KFOR birlikleri, bölgeyi beş idari askerî bölgeye³ ayırarak farklı ülkelere tahsis etmiştir (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Nisan 2012:18). KFOR'un temel görevleri arasında güvenli bir ortam oluşturmak, kamu düzenini sağlamak, Kosova Kurtuluş Ordusu'nu silahsızlandırmak ve insani yardım çalışmalarını desteklemek yer almaktadır. Bugün, KFOR'da 28 ülke tarafından sağlanan yaklaşık 4.500 asker görev yapmaktadır. Bu ülkelerden biri de Türkiye'dir. Türkiye, 13 Temmuz 1999 tarihinden itibaren KFOR Harekâtı'nda kendisine tahsis edilen kadrolara personel görevlendirmekte ve bu harekâta aktif olarak katkı sağlamaktadır (NATO KFOR, 2023).

Türkiye, KFOR'a katkı sağlamak amacıyla 28'inci Mekanize Piyade Tugay Komutanlığı bünyesinde oluşturulan Kosova Türk Tabur Görev Kuvveti'ni Haziran 1999'da intikal hazırlıklarına başlatmış ve Temmuz 1999'da Prizren'e ulaştırmıştır. Prizren halkı, Osmanlı'nın bölgeden ayrılmasından yaklaşık 87 yıl sonra "Barış Gücü" olarak bölgeye yeniden gelmiştir. Türk askerleri,

³ KFOR birlikleri, bölgeyi beş idari askerî bölgeye ayırarak; Priştina'da İngiliz, Gilan'da Amerikalı, Prizren'de Alman ve Türk, Kosovska Mitroviçe'de Fransız, İpek'te ise İtalyan birliklerinin konuşlanmasını sağlamıştır.

günümüzde de kullanmakta oldukları Prizren'deki Sultan Murat Kışlası'nda konuşlanmıştır (Anadolu Ajansı, 2024). Türk askerlerinin Kosova'ya yerleşmesi, özellikle Türk nüfusunun yoğun olduğu Prizren ve Mamuşa bölgelerinde gerçekleşmiştir. Kosova'daki Türk Barış Gücü askerleri, Kosova Türk Temsil Heyeti (KTTH) Başkanlığı altında faaliyet göstermektedir.

KTTH Başkanlığı, Kosova'daki sorunun kalıcı bir çözüme kavuşturulmasına katkı sağlamak, güvenlik ve istikrar ortamını desteklemek, yönetim yetkisinin Kosova yerel otoritelerine devrini kolaylaştırmak ve Türkiye ile Kosova arasındaki iş birliğinin gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla faaliyet göstermektedir. Bu doğrultuda, KTTH Başkanlığı, KFOR Komutanlığı ve Türkiye Cumhuriyeti Genelkurmay Başkanlığı tarafından belirlenen görevleri icra ederek, uluslararası ortamda Türk Silahlı Kuvvetleri'ni temsil etmektedir (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Nisan 2012:20).

KTTH Başkanlığı sorumluluğunda bulunan Türk birlikleri Prizren, Mamuşa, Dragaş, Priştina ve Gilan'da konuşlanmıştır (Silahlı Kuvvetler Dergisi, Nisan 2012:21). Prizren ve Mamuşa gibi Türk nüfusunun yoğun olduğu bölgelerde konuşlanma, Türkiye'nin tarihsel ve kültürel bağlarını pekiştirmekte ve yerel halkla güçlü ilişkiler kurmasına olanak tanımaktadır. Türk Tabur Görev Kuvveti'nin Prizren'deki varlığı, sadece askerî bir operasyon olmanın ötesinde, Türkiye'nin Balkanlar'daki stratejik nüfuzunu ve bölgedeki barış ve güvenlik ortamının inşasına olan kararlılığını göstermektedir. Bu durum, Türkiye'nin uluslararası barış operasyonlarındaki etkin rolünü ve bölgesel güvenlik politikalarındaki önemini vurgulamaktadır. Ayrıca, bu askerî varlık, Türkiye'nin NATO içindeki pozisyonunu güçlendirmekte ve ittifak içindeki sorumluluklarını yerine getirdiğini göstermektedir.

Türkiye, Mayıs 2007-Mayıs 2008 döneminde KFOR harekâtının beş bölge komutanlığından biri olan Çokuluslu Güney Görev Kuvveti'nin komutasını bir yıl süreyle üstlenmiş ve bu süreçte bölgedeki barış ve istikrarın sağlanmasında önemli bir rol oynamıştır (Yenişafak, 2007). Ekim 2023 itibarıyla Türkiye, KFOR'un komutanlık görevini ilk kez devralmış olup, bu misyonun ilk Türk komutanı olarak Tümgeneral Özkan Ulutaş görevlendirilmiştir. Türkiye, 1999'dan bu yana Kosova'da görev yapan barış gücünün komutasını üstlenen ilk ülke olarak, taahhüt edilen personel katkısı açısından 28 ülke arasında ikinci sıradadır. Tümgeneral Ulutaş, KFOR'un 28'inci komutanı olarak 10 Ekim 2024 tarihine kadar bu görevde bulunacaktır (Balkannews, 2023). Ayrıca, Türkiye şu anda KFOR harekâtında bir Motorlu Piyade Bölüğü, İrtibat ve İzleme Timleri ile destek vermekte ve Kosova Silahlı Kuvvetleri'ne eğitim desteği sağlamaktadır.

Kosova'daki Türk Temsil Heyeti'nin başlıca vazifeleri ise; güvenli ve emniyetli bir ortam tesis etmek, yerel ve uluslararası kuruluşlarla iş birliğini geliştirmek ve Kosova Güvenlik Kuvvetlerinin gelişimine ve eğitimine destek sağlamaktır. Bu görevler, Kosova'nın barış ve istikrarının korunmasına yönelik stratejik öneme sahiptir. Son yıllarda, Kosova'daki güvenlik durumunda iyileşmeler kaydedilmiş olup, Türkiye'nin eğitim ve danışmanlık faaliyetleri bu süreçte kritik rol oynamıştır. Özellikle, Kosova Güvenlik Güçlerinin kapasite gelişiminde Türkiye'nin sağladığı eğitimler ve stratejik destekler, bölgedeki istikrarın uzun vadeli olarak korunmasına katkıda bulunmaktadır.

3.3.3. Diğer Görevler

Türkiye, uluslararası barış gücü misyonları kapsamında çeşitli bölgelerde aktif bir şekilde görev almakta ve küresel güvenlik mimarisine katkı sunmaktadır. Afrika'da Türkiye'nin askerî varlığı özellikle Sudan, Mali, Orta Afrika Cumhuriyeti ve Nijer'de öne çıkmaktadır. Sudan'da Sevakin Adası'nın 99 yıllığına Türkiye'ye tahsis edilmesi uluslararası kamuoyunda tartışmalara neden olmuş, ancak Türkiye, bu bölgede bir askerî üs kurma niyetine ilişkin resmi bir açıklamada bulunmamıştır. Mali ve Orta Afrika Cumhuriyeti'nde ise Türk askeri, Birleşmiş Milletler Çok Boyutlu Entegre İstikrar

Misyonları (MINUSMA) çerçevesinde barışı destekleme faaliyetlerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca, Türkiye Lübnan'da, Birleşmiş Milletler Geçici Görev Gücü (UNIFIL) bünyesinde yaklaşık 100 askerle görev yaparak bölgesel güvenliğin sağlanmasına destek vermektedir (Çoşar, 2022).

Bütün bu faktörler, Türkiye'nin uluslararası barışın inşasında ve korunmasında uluslararası toplumla uyum içinde hareket ettiğini açıkça göstermektedir. Türkiye, savunma iş birliği anlaşmaları ve barışı destekleme harekâtları aracılığıyla çeşitli bölgelerde aktif rol alarak, bölgesel ve küresel güvenliğe katkıda bulunmaktadır. Bu çerçevede, Türkiye'nin 1990'lı yıllardan bu yana uluslararası istikrarın korunmasında önemli bir aktör olarak öne çıktığı görülmektedir. Ülke hem askerî üsleri hem de uluslararası operasyonları ile dünya çapında barış çabalarına destek sağlamakta ve uluslararası güvenliğin güçlendirilmesinde kritik bir rol oynamaktadır. Türkiye'nin bu yaklaşımı, uluslararası ilişkilerdeki aktif ve yapıcı rolünü pekiştirmekte ve küresel istikrarın sağlanmasında kararlı bir ortak olarak konumlanmaktadır.

3.4. Yurt Dışındaki Türkleri Koruma Maksatlı Üsler

Türkiye'nin Kıbrıs'taki askerî gücü, hâlihazırda en uzun süredir devam eden sınır ötesi misyonudur. 16 Ağustos 1960 tarihinde kurulan Kıbrıs Cumhuriyeti'nin kurucu anlaşmaları gereği, adada 650 kişilik bir Türk alayı görevlendirilmiştir. Böylece yaklaşık 80 yıl aradan sonra Türk askerleri, uluslararası antlaşmalar çerçevesinde Kıbrıs'a geri dönmüştür. Ancak, adada bir Türk alayının bulunması, Türk toplumunun güvenliğini sağlamak açısından yetersiz kalmıştır. Türkiye, 1964 ve 1967 yıllarında yaşanan krizler sonucunda uluslararası anlaşmaların kendisine tanıdığı hakları kullanarak askerî müdahalede bulunmak istemiştir. Ancak, iç ve dış faktörler nedeniyle bu müdahaleyi gerçekleştirmek mümkün olamamıştır. 1974 yılında adada patlak veren kriz, TSK'nın, 1960 Anayasası'nın kendisine vermiş olduğu garantör devlet müdahale hakkını kullanmıştır. Bu müdahalenin ardından, TSK adada kolordu düzeyinde bir yapılanmaya gitmiştir.

3.4.1. Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı

TSK, 1974 yılında gerçekleştirilen Kıbrıs Barış Harekâtı'nın ardından Kıbrıs'ta Kolordu seviyesinde bir yapı olan Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı'nı (KTBKK) kurmuştur. KTBKK, Kara Kuvvetleri Komutanlığı'na doğrudan bağlıdır (Kara Kuvvetleri Komutanlığı, 2024). KTBKK'nın bünyesinde, 39. Mekanize Piyade Tümeni, 14. Zırhlı Tugayı, 41. Komando Alayı, 49. Özel Kuvvetler Alayı, 109. Topçu Alayı, Kıbrıs Türk Kuvvetleri Alayı, 190. Deniz Piyade Taburu, Merkez Komutanlığı, Askerî İnzibat Taburu, Muhabere Taburu ve Lojistik Destek Grubu görev yapmaktadır (K.K.K. Tarihçe, 2024).

1957 yılında adada EOKA saldırılarına karşı koymak amacıyla kurulan Türk Mukavemet Teşkilatı (TMT), KTBKK'nın kurulmasının ardından 1 Ağustos 1976 tarihinde Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı'na dönüştürülmüş ve bu yeni yapı, KTBKK'ya bağlı olarak yeniden teşkilatlandırılmıştır (Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı, 2024).

Hâlihazırda, TSK'nın Kuzey Kıbrıs'taki askerî varlığı yalnızca kara üsleriyle sınırlıdır. Adada kolordu seviyesinde bir askerî birliğin bulunmasına rağmen, deniz ve hava üslerinin eksikliği eleştiri konusu olmaktadır (Özgen, 2019, 397). Nitekim adanın stratejik önemindeki artış ve beraberindeki güvenlik risklerinin yükselmesi doğrultusunda Türkiye, Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin Mağusa kenti yakınlarındaki Geçitkale Havalimanı'nı TSK'ya tahsis etmiştir (Haber7, 2024). 2019 yılından itibaren, Geçitkale Havalimanı, TSK tarafından askerî üs ve insansız hava araçları (İHA) ve silahlı insansız hava araçları (SİHA) merkezi olarak kullanılmaktadır. Bu havalimanı, Kıbrıs Türk Barış Kuvvetleri Komutanlığı tarafından işletilmekte olup, deniz kuvvetlerine bağlı insansız hava araçları ile keşif ve devriye görevleri icra edilmektedir. Geçitkale Havalimanı, bölgedeki askerî ve stratejik

faaliyetlerin artırılmasında önemli bir rol oynamaktadır. KKTC'de deniz ve hava üslerinin kurulması, bu çerçevede ele alınan önemli stratejik adımlardan biridir ve bölgesel güvenlik dengelerini etkilemektedir.

4. SONUÇ

Türkiye'nin uluslararası alanda izlediği barışçıl dış politika ve güvenlik politikalarının sonuçları, ülkenin bölgesel ve küresel arenada etkin bir aktör hâline gelmesini sağlamıştır. Özellikle, Türkiye'nin gerçekleştirdiği başarılı askerî harekâtların yanı sıra etkili diplomasi ve siyasi kazanımlar elde etmesi, ülkenin uluslararası alandaki önemini de artırmıştır. Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nin kurulması gibi kazanımlar, Türkiye'nin bölgedeki etkinliğini ve varlığını güçlendirmiştir. Ayrıca, Türkiye'nin Soğuk Savaş döneminde NATO'ya entegrasyonu ve Kore Savaşı'nda aktif rol alması, ülkenin uluslararası alandaki itibarını artırmış ve stratejik önemini pekiştirmiştir. Bu bağlamda, Türkiye'nin barışçıl dış politika ve güvenlik politikalarının başarıyla uygulanması, ülkenin istikrar ve güvenliğini sağlamak adına önemli bir adım olmuştur.

Türkiye'nin terörle mücadeledeki kararlılığı ve sınırlarındaki güvenliğini sağlama çabaları, son yıllarda önemli başarılar elde etmesini sağlamıştır. Özellikle PKK/PYD gibi terör örgütlerinin Türkiye'nin güvenliğine yönelik tehditleri, sınır ötesi askerî operasyonlarla bertaraf edilmiş ve bölgede terör koridoru oluşturma planları boşa çıkarılmıştır. Bununla birlikte, Türkiye'nin savunma sanayisindeki millîleşme çabaları ve askerî kapasitesinin güçlenmesi, ulusal güvenliğinin sağlanmasında önemli bir rol oynamıştır.

Suriye İç Savaşı'nda Türkiye'nin uluslararası askerî operasyonlarla bölgedeki dengeleri değiştirmesi ve siyasi kazanımlar elde etmesi, ülkenin millî güvenliği açısından önemli adımlardır. Bu süreçte, Türkiye'nin terörle mücadelesinde uluslararası destekten yoksun kalması, kendi askerî kapasitesini geliştirmesini ve bölgedeki dengeleri kendi lehine çevirmesini zorunlu hâle getirmiştir. Türkiye'nin bu çabaları, bölgede istikrarın sağlanması ve uluslararası terörle etkin bir şekilde mücadele edilmesi açısından önemli bir rol oynamaktadır.

Türkiye gibi jeopolitik konumu ve etki alanı geniş olan bir ülkenin sınır bölgelerinde ve denizaşırı alanlarda askerî varlığını sürdürmesi, tarihî mirasının bir gerekliliğidir. Üç kıtaya hükmetmiş bir devletin izlerini taşımak, Türkiye'yi dünyanın dört bir yanında dost ve müttefik devletlerin bulunduğu bir konuma yerleştirmektedir. Bu konumu sağlayan hiç kuşkusuz Türkiye Cumhuriyeti'nin güçlü savunma kuvveti olan silahlı kuvvettir. TSK'nın iç ve dış operasyonlarda sergilediği yüksek yetkinlik hem terörle mücadelede hem de barışı koruma gibi operasyonlarda Türk ordusunun etkinliğini kanıtlamaktadır. Bu durum Türkiye'nin bölgesel ve küresel alanda gücünü ve konumunu güvence altına almaktadır.

Ancak hepsinden önemlisi, Türkiye'nin uluslararası misyonlarının neredeyse tamamı BM kararlarına dayanarak veya uluslararası toplumla birlikte yürütülmektedir. Bu durum Türkiye'nin gerek yakın çevresindeki gerekse de uluslararası politikada istikrarı sağlamada kararlı ve önemli bir aktör olduğunu ortaya koymaktadır. Türkiye'nin bu bakımdan uluslararası toplumun en önemli barış inşacılarından biri olduğu iddia edilebilir.

Sonuç olarak, Soğuk Savaş döneminde denizaşırı askerî üslerle pek anılmayan Türkiye, günümüzde bu alanda dünya çapında etkili bir oyuncu hâline gelmiştir. Bosna-Hersek, Kosova, Libya, Arnavutluk, Azerbaycan, Katar, Somali, Irak, Suriye ve Kuzey Kıbrıs Türk Cumhuriyeti'nde bulunan askerî üsler, Türkiye'nin bölgesel istikrarı sağlama, terör tehditlerini önleme ve uluslararası iş birliğini güçlendirme konusundaki stratejik rolünü pekiştirmektedir. Özellikle Suriye'deki askerî varlığı, Rusya gibi uluslararası aktörlerle yürütülen iş birliği çerçevesinde şekillenmiş olup, DEAŞ'a karşı yapılan

harekâtlar hem terör örgütünün etkisini azaltmış hem de bölgedeki insani durumu iyileştirmiştir. Türkiye'nin bu stratejik yaklaşımı, uluslararası ilişkilerdeki etkin ve yapıcı rolünü güçlendirmekte ve küresel barışın sağlanmasına yönelik kararlı bir partner olarak konumunu sağlamlaştırmaktadır. Elde edilen veriler, gelecekte Türkiye'nin sınır ötesi askerî varlığının sayısının artabileceğini göstermektedir.

Etik Beyan

“Türkiye'nin Küresel Askerî Varlığı: Yurt Dışındaki Askerî Üslerin Etkileri ve Stratejik Rolü” başlıklı çalışmanın yazılması ve yayınlanması süreçlerinde Araştırma ve Yayın Etiği kurallarına riayet edilmiş ve çalışma için elde edilen verilerde herhangi bir tahrifat yapılmamıştır. Çalışma için etik kurul izni gerekmemektedir.

Katkı Oranı Beyanı

Çalışmadaki yazarların tümü çalışmanın yazılmasından taslağın oluşturulmasına kadar tüm süreçlere katkı yapmış ve nihai hâlini okuyarak onaylamıştır.

Çatışma Beyanı

Yapılan bu çalışma gerek bireysel gerekse kurumsal/örgütsel herhangi bir çıkar çatışmasına yol açmamıştır.

KAYNAKÇA

- Anadolu Ajansı. (2022). *Suriyenin Kuzeyindeki Operasyonlarla 6 Yılda Yaklaşık 17 Bin Terörist Etkisiz Hale Getirildi*. Erişim Tarihi: 08.01.2024. <https://www.aa.com.tr/tr/gundem/suriyenin-kuzeyindeki-operasyonlarla-6-yilda-yaklasik-17-bin-terorist-etkisiz-hale-getirildi/2749677>.
- Anadolu Ajansı. (2024). *Türk askeri çeyrek asırdır Kosova'da güvenliği sağlamak için görev yapıyor*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/dunya/turk-askeri-ceyrek-asirdir-kosovada-guvenligi-saglamak-icin-gorev-yapiyor/3265752>.
- Azerbaycan Cumhuriyeti Ankara Büyükelçiliği. (2024). *Kültürel ve İnsani İşbirliği*. Erişim tarihi: 24 Mart 2024, <https://ankara.mfa.gov.az/tr/category/kulturel-ve-insani-isbirligi>.
- Balkan News. (2023). *Türkiye, NATO'nun Kosova'daki Barış Gücünün Komutasını Üstleniyor*. Erişim Tarihi: 15 Haziran 2024. <https://www.balkannews.com.tr/kosova/turkiye-natonun-kosovadaki-baris-gucunun-komutasini-h7620.html>.
- BBC (2020). *Dağlık Karabağ için kurulacak Türk-Rus Ortak Merkezi'nin detayları neler?*. Erişim Tarihi: 25 Nisan 2024. <https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-55162157>.
- BBC (2024). *Türkiye'nin Somali'deki Askeri Üsleri ve Stratejik Rolü*. Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024 [BBC Türkçe] (<https://www.bbc.com/turkce/haberler-turkiye-55162157>)
- BBC News. (2018). *Zeytin Dalı Harekâtı öncesi Afrin'den Türkiye'ye kaç saldırı düzenlendi?*. 21 Mart 2018, <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43469338>. Erişim Tarihi: 15.03.2024.
- Bildirici, Y. Z. (2015). Belgelerle Arnavutluk'un Osmanlı'dan Ayrılma Süreci. *I. Uluslararası Sosyal Bilimler Araştırmaları Kongresi*, 04-05 Mayıs, Saraybosna.
- Blaker, J. R. (1990). *United States overseas basing: An anatomy of the dilemma*. New York: Praeger.
- Calder, K. E. (2007). *Embattled garrisons: Comparative base politics and American globalism*. Princeton: Princeton University Press.

- Kocatepe, Ö.F. (2025). Türkiye'nin Küresel Askerî Varlığı: Yurt Dışındaki Askerî Üslerin Etkileri ve Stratejik Rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48), 553-578.
- Coşar, A. (2022). *Türkiye'nin Asker Bulundurduğu Ülkeler; Milli Savunma ve Proaktif Bağımsız Dış Politikası*. İstanbul: ASSAM. Erişim Tarihi: 23 Haziran 2024. <https://www.assam.org.tr/index.php/bolgeler/islam-ulkeleri/ortaasya/turkiye/turkiye%E2%80%99nin-asker-bulundurdugu-ulkeler-milli-savunma-ve-proaktif-bagimsiz-dis-politikasi.html>.
- Demircioğlu, Ö. F. (2019). Ülkedeki Türk Silahlı Kuvvetleri Unsurları. Güngör Şahin (Ed.), *Somali: Barış, İstikrar ve Kurumsallaşma* içinde (ss. 115-121), İstanbul: Milli Savunma Üniversitesi Merkez Basımevi ve Yayınevi.
- Euronews. (2024). *Somali Cumhurbaşkanı Mahmud: Türkiye 10 yıl denizlerimizi koruyacak*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://tr.euronews.com/2024/02/21/somali-cumhurbaskani-mahmud-turkiye-10-yil-denizlerimizi-koruyacak>.
- European Union Force (EUFOR). (2022). *EUFOR Reserve Activation 2022*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.euforbih.org/index.php/latest-news/2951-eufor-reserve-activation-2022#:~:text=The%20companies%20that%20will%20soon,that%20would%20require%20EU%20FOR's%20support>.
- Fırat, H. (2019). Katar'da yeni üssün açılışı sonbaharda. *Hürriyet*, Erişim Tarihi: 18.06.2024. <https://www.hurriyet.com.tr/yazarlar/handefirat/katarda-yeni-ussun-acilisi-sonbaharda-41300793>
- Fleck, D. ve Addy, S. (2001). *The Handbook of the Law of Visiting Forces*. Oxford: Oxford University Press.
- Glebov, S. ve Rodrigues, L. (2009). *Military Bases: Historical Perspectives*.
- Koçer, G. (2006). Türkiye'nin Barış Destekleme Harekâtlarına Katkısı. *Uluslararası İlişkiler Dergisi*, 3(11), 50-65.
- Haber7. (2024). *Kıbrıs'ta Tarihi Karar: Geçitkale Resmen Türk SİHA'larının Üssü Oldu*. Erişim Tarihi: 23 Mayıs 2024. [Haber7] (<https://www.haber7.com/dunya/haber/3385389-kibrista-tarihi-karar-gecitkale-resmen-turk-sihalarinin-ussu-oldu>)
- Harkavy, R. E. (1989). *Bases abroad: The global foreign military presence*. New York: Oxford University Press.
- İndytürk. (2024). *Iraklı vekilin iddiasına Erbil yönetimi itiraz etti... Türkiye IKB'de 70 üs kurup 30'unu kapattı*. Erişim Tarihi: 18 Haziran 2024. <https://www.indyturk.com/node/380191/haber/irakli%C4%B1-vekilin-iddias%C4%B1na-erbil-y%C3%B6netimi-itiraz-etti%E2%80%A6-t%C3%BCrkiye-ikbde-70-%C3%BCs-kurup-30>
- Karaoğlu, İ. (2024). *ABD'nin Askeri Üsleri ve Yeni Terimler*. Erişim Tarihi: 25 Mayıs 2024. <https://setav.org/assets/uploads/2019/06/A276.pdf>
- Karaoğlu, O. (2023). Türkiye'nin Ekonomi Güvenliğinde Askeri Üs Stratejisi. *Uluslararası İlişkiler Tahlilleri-3*. Siyasal Kitabevi.
- Kasapoğlu, C. (2017). *Türkiye's forward-basing posture*. İstanbul: Center for Economics and Foreign Policy Studies.
- Kasapoğlu, C. (2018). Türkiye'nin Yeni Bölgesel Savunma Vizyonu. H. Çetinkuş ve diğer. (Ed.), *Türkiye'nin Güvenlik Stratejisi* içinde (58-63). İstanbul: Anadolu Ajansı Yayınları.

- Kocatepe, Ö.F. (2025). Türkiye'nin Küresel Askerî Varlığı: Yurt Dışındaki Askerî Üslerin Etkileri ve Stratejik Rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48), 553-578.
- Kawana, S. ve Takahashi, M. (2021). *Exploring base politics how host countries shape the network of U.S. overseas bases*. Routledge.
- KKTC Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı. (2024). *Güvenlik Kuvvetleri Komutanlığı Tarihçesi*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024 <https://mucahit.gov.ct.tr/Sayfa/Tarihce>.
- Kocatepe, Ö. F. (2022). Türkiye-Azerbaycan İlişkilerinin Güvenlik ve Savunma İş Birliği Boyutu. O. Kurtoğlu, G. K. Ercilasun, V. S. Yelok ve Z. N. Ertuğrul (Ed.), *Uluslararası Geçmişten Geleceğe İpekyolu Sempozyumu Bildiri Kitabı*, 10-12 Ekim 2022, Ankara (385-393). Birinci Basım, Aralık 2022.
- Kocatepe, Ö. F. (2024). Türk Devletleri Teşkilatı: Siyasi ve Askerî İş Birliği. 2. Baskı, Ankara: Nobel Yayınevi.
- Kol, D. ve Söylemez, F. (2023). XVIII. Yüzyılda Önemli Bir Askeri Deniz Üssü (Sinop Limanı). *Karadeniz Araştırmaları*, 20(78), 437-452. <https://doi.org/10.56694/karadearas.1329865>
- Kul, M. C. (2018). Kuvvetler Statüsü Anlaşmaları Askerî Kuvvetlerin Yabancı Ülkelerdeki Durumuna Dair Anlaşmalar: Amerika Birleşik Devletleri'nin Irak, Japonya ve Güney Kore ile İkili Tecrübesi. *İstanbul Medipol Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi*, 5(2), 157-196.
- Lersch, B. ve Sarti, J. S. (2014). The Establishment of Foreign Military Bases and the International Distribution of Power. *UFRGS Model United Nations*, 2, 114-115.
- Mark, J. J. (2009). *Wall*. Erişim tarihi: 11 Kasım 2023, <https://www.ancient.eu/wall/>.
- Military.com. (2024). *Base Guide: Browse by Service*. <https://www.military.com/base-guide/browse-by-service>
- Muslu, F. (2019). *Türkiye'nin Askeri Üs Stratejisi ve Irak*. SETA Yayınları. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://setav.org/assets/uploads/2019/06/A276.pdf>
- NATO KFOR Mission. (2023). *KFOR: NATO-led Kosovo Force*. Erişim Tarihi: 25 Nisan 2024. [NATO](https://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_48818.htm)
- Ok, E. (2019). Askeri Üslerin İşlevleri ve Türkiye'nin Denizaşırı Üs Politikası. 3. *Siyaset Bilimi ve Uluslararası İlişkiler Kongresi Series*, 2017/4, 7.Press.
- Özden, A. (2017). *Türkiye ile Katar arasındaki iki anlaşma TBMM'de kabul edildi*. Anadolu Ajansı, 25 Nisan 2024. <https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/turkiye-ile-katar-arasindakiiki-anlasma-tbmmde-kabul-edildi/836723>
- Polat, D. Ş. (2020). Türkiye'nin Suriye'nin Kuzeyindeki Askerî Harekâtının Amaçları ve Sonuçları. *Güvenlik Stratejileri Dergisi*, 16(33), 53-96.
- Resmî Gazete. (2022, Mart 23). Milletlerarası Andlaşma-Türkiye Cumhuriyeti İle Azerbaycan Cumhuriyeti Arasında Müttefiklik İlişkileri Hakkında Şuşa Beyannamesi. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2022/03/20220323-1.pdf>
- Savunma Sanayi. (2024). *TCG Anafartalar Arnavutluk Karasularında Satih Yaptı*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.savunmasanayi.org/tcg-anafartalar-arnavutluk-karasularinda-satih-yapti/>
- SETA. (2024). *Türkiye-Somali Anlaşmasının Verdiği Mesaj ve Türkiye ile Müttefiklik*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.setav.org/odak/turkiye-somali-anlasmasinin-verdigi-mesaj-ve-turkiye-ile-muttedfiklik>

- Kocatepe, Ö.F. (2025). Türkiye'nin Küresel Askerî Varlığı: Yurt Dışındaki Askerî Üslerin Etkileri ve Stratejik Rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48), 553-578.
- Silahlı Kuvvetler Dergisi. (2012). *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, 131(412). Genelkurmay Personel Başkanlığı, Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı, Ankara.
- Silahlı Kuvvetler Dergisi. (2012). *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, 131(413). Genelkurmay Personel Başkanlığı, Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı, Ankara.
- Silahlı Kuvvetler Dergisi. (2010). *Silahlı Kuvvetler Dergisi*, 129(405). Genelkurmay Personel Başkanlığı, Askerî Tarih ve Stratejik Etüt (ATASE) Daire Başkanlığı, Ankara.
- Sorenson, D. S. (1998). *Shutting down the Cold War: The politics of military base closure*. New York: St. Martin's Press.
- Taylor, G. (2018). *Belt and road projects lay foundations for China's expansion of military bases, critics charge*. Erişim tarihi: 13 Mayıs 2024, <https://www.washingtontimes.com/news/2018/sep/11/china-one-belt-oneroad-used-military-base-expansi/>.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı (2021). *Azerbaycan-Şuşa Beyannamesi*. Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2024. <https://www.tccb.gov.tr/assets/dosya/2021-06-15-Azaebaycan-SusaBeyannamesi.pdf>.
- T.C. Cumhurbaşkanlığı (2024). *Katar ile T.C. Arasındaki İlişkiler*. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2024 <https://www.tccb.gov.tr/konuk/356/2120/katar>.
- T.C. Millî Savunma Bakanlığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı, (2024). *Barışı Destekleme Harekâtı*. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2024 <https://www.kkk.tsk.tr/kkksablonmaster/header/kurumsal/bdh.aspx>.
- T.C. Millî Savunma Bakanlığı Kara Kuvvetleri Komutanlığı, (2024). *Kara Kuvvetleri Komutanlığı Tarihçesi*. Erişim Tarihi: 14 Haziran 2024. <https://www.kkk.tsk.tr/kkksablonmaster/header/kurumsal/tarihce.aspx>.
- T.C. Resmi Gazete (2013). *T.C. Hükümeti ile Katar Devleti Hükümeti Arasındaki Savunma Sanayi İşbirliği Mutabakat Muhtırası*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2013/01/20130126-1-1.pdf>.
- T.C. Resmi Gazete. (2010). *T.C. Hükümeti ile Somali Hükümeti Arasında Askeri Alanda Eğitim, Teknik ve Bilimsel İş Birliği Çerçeve Anlaşmasının Onaylanmasının Uygun Bulunduğuna Dair Kanun*. 14 Kasım 2010, Sayı: 27759. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2010/11/20101114-1.htm>.
- Tanrıverdi Yaşar, N. (2021). *Libya'da Yeni Dinamikler Neler ve Türkiye İçin Ne Anlama Geliyor?* Erişim Tarihi: 18 Mayıs 2024. <https://fikirturu.com/jeo-politika/libyada-yeni-dinamikler-neler-ve-turkiye-icin-ne-anlama-geliyor/>.
- The Defense Post. (2024). *Somali Savunma Anlaşması: Türkiye'nin Stratejik Adımları*. Erişim Tarihi: 19 Mayıs 2024 [The Defense Post] (<https://www.thedefensepost.com/2024/02/22/somalia-defense-deal-turkey/>)
- TRT Haber. (2024). *Irak'ın Kuzeyine Gerçekleştirilen Büyük Harekatlar*. Erişim Tarihi: 13 Mayıs 2024. <https://www.trthaber.com/haber/gundem/irakin-kuzeyine-gerceklestirilen-buyuk-harekatlar-417275.html>.
- Türk Dil Kurumu (TDK). (2024). “Üs”, *Sözlük*. Erişim Tarihi: 08.01.2024. http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5aa13c5bb62a17.86797995.

- Kocatepe, Ö.F. (2025). Türkiye'nin Küresel Askerî Varlığı: Yurt Dışındaki Askerî Üslerin Etkileri ve Stratejik Rolü. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*, 27(48), 553-578.
- TSK. (2018). *Türk Silahlı Kuvvetleri Basın Açıklaması, 20 Ocak 2018*. Erişim Tarihi: 29.03.2023. http://www.tsk.tr/BasinFaaliyetleri/BA_47.
- Türkiye Büyük Millet Meclisi (2008). *6758 Sayılı Kanun ile Türkiye ile Katar Arasında İşbirliği ve Savunma Alanında Anlaşma*. Erişim Tarihi: 12 Mayıs 2024. <https://www.tbmm.gov.tr/kanunlar/k5755.html>.
- Vine, D. (2015). *Base Nation: How U.S. Military Bases Abroad Harm America and the World*. New York: Metropolitan Books.
- Yeni Şafak. (2007). *Kosova'da komuta Türkiye'ye geçiyor*. Erişim Tarihi: 15 Mayıs 2024. <https://www.yenisafak.com/gundem/kosovada-komuta-turkiyeye-geciyor-47533>.
- Zhangping, W. (2023). Do US Military Bases Impair the Economic Growth of the Host Countries? *Economic Analysis and Policy*, içinde (ss. 1655-1665).

Extended Abstract

Türkiye's Global Military Presence: The Impact and Strategic Role of Abroad Military Bases

Türkiye's abroad military presence and foreign bases play a crucial role beyond its national security strategy, significantly contributing to regional and global security and peace. Since 2016, Türkiye's international military presence has notably expanded, positioning the country as an influential player in global security dynamics. To understand the impact and strategic role of Türkiye's military presence, attention must be given to its military bases and operations, particularly in Iraq, Syria, Libya, Azerbaijan, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Somalia, and Qatar.

Türkiye's cross-border military presence is central to its regional security strategy. Military bases in Iraq and Syria target the activities of the PKK terrorist organization and ensure regional security. Türkiye's military operations in these regions are critical in combating terrorism and supporting regional stability. In Syria, Türkiye's Euphrates Shield, Olive Branch, and Peace Spring operations have reduced the influence of ISIS and increased the safety of civilians in the region. These operations have not only provided effective counter-terrorism measures but also facilitated more efficient humanitarian aid efforts. The Euphrates Shield Operation, particularly in areas like Jarabulus and al-Bab, has cleared terrorist elements, ensuring Türkiye's border security, while the Olive Branch Operation aimed to diminish the influence of the YPG, the Syrian branch of the PKK, in the Afrin region. The Peace Spring Operation targeted the elimination of terror corridors in northeastern Syria and aimed to enhance the safety of local populations in these areas.

Similarly, Türkiye's military presence in Iraq is supported by operations like the Claw Operations, aiming to reduce the PKK's influence and enhance regional security. These bases play a significant role in Türkiye's efforts to prevent terrorist activities in the region and ensure regional stability. Türkiye's military bases train and equip security forces in these areas, contributing to regional security. The Claw Operations, particularly in regions like Hakurk and Haftanin, aim to narrow the operational space of the PKK through air and ground operations, enhancing regional security.

Türkiye's military presence is not confined to the Middle East. Military bases in Libya, Azerbaijan, Bosnia and Herzegovina, Kosovo, Somalia, and Qatar are considered part of Türkiye's strategic objectives. In Libya, Türkiye's military presence is viewed as part of efforts to end the country's civil war. Türkiye's support for the Government of National Accord (GNA) plays a critical role in restoring the country's political stability. In Azerbaijan, Türkiye's strategic support has significantly impacted the conflicts in the Nagorno-Karabakh region. Türkiye's military assistance has supported Azerbaijan's efforts to maintain territorial integrity and shaped regional power dynamics. Bases in Bosnia and Herzegovina and Kosovo are used to support regional stability and strengthen international cooperation. These bases operate as part of international peacekeeping missions, supporting security and stability in the Balkans. Military bases in Somalia and Qatar serve strategic purposes, focusing on defense cooperation and training. The base in Somalia is particularly used to train the country's security forces, coordinate humanitarian aid activities, and support counter-terrorism efforts, while the base in Qatar functions as a center for enhancing regional security cooperation. These bases play a critical role in enhancing regional security, supporting local forces, and promoting international cooperation.

Türkiye's international military presence spans a wide range of areas, both as part of its national defense strategy and to contribute to international peace and security efforts. Türkiye's military bases and operations make significant contributions to regional and global security, reinforcing the country's strategic role in international relations. Türkiye's contributions to international peace and security are clearly manifested through the scope of its military bases and operations. These strategic steps strengthen Türkiye's role in global peace efforts and maintain its active and constructive role in international relations. In the future, it is anticipated that the number of Türkiye's military bases may increase, and their strategic importance will further grow. Türkiye's military strategies, with their contributions to international peace, enhance both regional and global security and solidify the country's decisive role in international relations. This expanding military presence increases Türkiye's impact on international security and peace efforts and further strengthens its strategic role on a global scale.
